Research Paper

Comparative Comparison of Effects of Smuggling Goods on the Development of Rural Settlements (Case Study: Commercial area of Dehsheikh in Fars Province and Gachin in Hormozgan Province)

***Aliakbar Anabestani[1], Mahbobeh Namdar[2]**

1. Associate Professor, Department of Geography, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.
2. PhD Candidate, Department of Geography, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

Use your device to scan and read the article online

Citation: Anabestani A., & Namdar, M. (2017). [Comparative Comparison of Effects of Smuggling Goods on the Development of Rural Settlements (Case Study: Commercial area of Dehsheikh in Fars Province and Gachin in Hormozgan Province) (Persian)]. *Journal of Rural Research, 8*(2):208-227. http://dx.doi.org/10.22059/JRUR.2017.62670

doi: http://dx.doi.org/10.22059/JRUR.2017.62670

Received: 4 Oct. 2015
Accepted: 20 Feb. 2016

ABSTRACT

The most important challenge for security in the border regions of the country is unemployment and locals' dissatisfaction of economic activities. This problem makes people to earn money through all kinds of fake and informal jobs. One of the fake activities is the growth of the informal cross-border trades (smuggling). The aim of this study is to compare the economic, social and physical effects and consequences resulted from the expansion of the informal economical activities and its different reflections on the development of rural settlements located in the commercial area of Dehsheikh in Fars Province and Gachin in Hormozgan Province. This study is an applied research with cross-sectional design. Then data on the area and the subject were collected through surveys (questionnaires, observations and interviews). Based on Cochran formula, a total of 156 and 160 questionnaires have been completed in rural areas of Dehsheikh business district and Gachin village, respectively. According to Friedman, the average number of each 3 variables in Dehsheikh village is almost identical and have an almost identical distribution. However, the averages of the indexes of Gachin Village have a big difference with each other in such a way that economic indicators with an average score of 50.142 has the most influence and the social and physical indicators with the average scores of 35.4675 and 33.9935, respectively, had the least influence.

Key words:
Smuggling activities, Rural economic, Rural employment, Commercial area of Dehsheikh, Village Gachine

Extended Abstract

1. Introduction

Spatial differences create economic opportunities that lead to the emergence of different strengths between areas. Illegal trade and smuggling (informal or shadow economy) is one of the consequences of uneven and unjust development, which today has affected a wide range of villages in the border areas of the country. The most important challenge for security in the border regions of the country is unemployment and dissatisfaction of economic activities. This causes people to earn living and spend their lives in a variety of disguised and unofficial jobs. Obviously, the growth of any business, has many effects and consequences in economic, social, cultural and physical aspects of rural areas. The study aims to compare economic, social, and physical effects resulting from the expansion of the informal economy and different reflections on rural settlement development located in the commercial area of Dehsheikh in Fars Province and

* *Corresponding Author:*
Aliakbar Anabestani, PhD
Address: Department of Geography, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.
Tel: +98 (915) 5719016
E-mail: anabestani@um.ac.ir

Gachin in Hormozgan Province. In other words, we try to find out why the implications of activities in these areas (Dehsheikh commercial area in Lamerd and Gachin in Bandar Abbas) are not the same, despite the fact that both are engaged in similar activities.

2. Methodology

This study is an applied research and has a cross-sectional design. In this study, first the necessary insight on the subject was obtained from the library research. Then the relevant data on the subject were collected through questionnaires, observations, and interviews. For this purpose, a questionnaire was designed (including family questionnaire) with a set of open and closed questions. The close questions were scored based on the Likert-type scale. The reliability of the questionnaire was confirmed based on the Cronbach's α which ranged from 0.79 to 0.87. Based on a Cochran formula, 156 and 160 questionnaires were completed in rural areas of Dehsheikh business district and Gachin village, respectively. According to the desired dimensions in analytical method, some indicators are set and referrals are taken into account for each index matched in the research or independent variable. In addition, statistically different methods (t test and Friedman and Mann-Whitney) were used to analyze the data.

3. Results

In order to identify the extent and severity of the impact of informal activities in different dimensions on rural development from the perspective of the studied samples, initially effect of each variable was determined through 1-sample t-test. Then, the number and the average of each of these indicators were discussed through the Friedman test. Analysis of the data by 1-sample t-test showed that the majority of the economic components for both villages have an average higher than the desirable number of 3. The average of the components of the economic index for Gachin village was slightly higher than that of Dehsheikh area. With regard to social impact, 13 relevant components have been higher than average, and other items have an average values of less than 3. The results of the analysis of the impact of these activities on the physical development of villages show that all study components in Dehsheikh village are higher than average value i.e., 3; while are less than 3 in Gachin village.

4. Discussion

Optimal utilization of geographic areas in national development process depends on diversification and spread of new forms of economic activity besides the agricultural activities. Based on the results, one form of this diversity is the prevalence of illegal imports of goods, especially in rural border areas of the country. This is due to regional inequalities and dichotomy. According to the results, the economic impact of these activities is very evident and significant in both villages, so that they have been very effective in increasing income, making new job opportunities, improving the economy and investment, salary and job satisfaction of the residents of the studied villages. However, occupational implications have been different on social and physical situations of these villages, so that it is estimated as positive in Dehsheikh while it is not tangible in Gachin, which is due to the characteristics of traditional culture and poor participation of the villagers in diverse affairs.

5. Conclusion

High income alone cannot be a factor in the development of rural areas, but other factors are also essential, too; such as the culture of partnership and cooperation between villagers and village authorities (council, RM) and accepting some new good ideas alongside the traditional and common beliefs.

Acknowledgments

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors have no conflict of interest to declare.

مقایسه تطبیقی اثرات قاچاق کالا بر توسعه نواحی روستایی (موردپژوهی: مناطق تجاری دهشیخ (فارس) و گچین (هرمزگان))

*علی‌اکبر عنابستانی[1]، محبوبه نامدار[2]

۱- دانشیار، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.
۲- دانشجوی دکترا، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۲ مهر ۱۳۹۴
تاریخ پذیرش: ۰۱ اسفند ۱۳۹۵

چکیده

مهم‌ترین چالش فراروی امنیت در مناطق مرزی کشور، بیکاری و نارضایتی از فعالیت‌های اقتصادی است. این مسئله باعث می‌شود مردم برای تأمین معاش و گذران زندگی خود به انواع شغل‌های کاذب و غیررسمی که در این شرایط پا به عرصه وجود می‌گذارند، روی آورند. یکی از فعالیت‌های غیررسمی، رشد مبادلات مرزی غیررسمی (قاچاق) است. هدف پژوهش حاضر مقایسه تطبیقی آثار و پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و کالبدی ایجادشده از گسترش فعالیت اقتصاد غیررسمی و بازتاب متفاوت آن بر توسعه سکونتگاه‌های روستایی واقع در منطقه تجاری دهشیخ در استان فارس و گچین در استان هرمزگان است. نوع تحقیق کاربردی، روش استفاده‌شده توصیفی‌تحلیلی و همبستگی است و برای گردآوری داده‌ها از مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی (مشاهده، مصاحبه و پرسش‌نامه) استفاده شده است. طبق آخرین سرشماری، جمعیت روستاهای دهشیخ و سیگار به همراه روستاهای چاه‌شیخ، جری و کرموچی در مجموع ۴۴۶۷ نفر در قالب ۱۱۲۴ خانوار و روستاهای گچین، مغ‌آباد بالا و پایین در مجموع ۱۲۹۵ خانوار گزارش شده است. حجم نمونه مطالعه‌شده منتج از فرمول کوکران، شامل ۱۵۶ خانوار منطقه دهشیخ و ۱۶۰ خانوار از منطقه گچین است که به شیوه نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از آزمون‌های توصیفی و استنباطی (آزمون t و فریدمن و من‌ویتنی) استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که طبق آزمون فریدمن، میانگین عددی هر سه متغیر در روستای دهشیخ تقریباً یکسان است و توزیع تقریباً یکسانی دارند؛ اما این میانگین در شاخص‌های روستای گچین اختلاف فاحشی دارند، به گونه‌ای که شاخص اقتصادی با میانگین ۵۰/۱۴ بیشترین و شاخص‌های اجتماعی و کالبدی به ترتیب با میانگین ۳۵/۴۶ و ۳۳/۹۹ کمترین تأثیرپذیری را داشته‌اند.

کلیدواژه‌ها:
قاچاق کالا، اقتصاد روستایی ، مناطق تجاری دهشیخ (فارس) و گچین (هرمزگان)

مقدمه

در دهه‌های اخیر در تحقیقات توسعه‌ای اعم از تحقیقات اقتصادی و اجتماعی و اکولوژیک به مناطق مرزی و تأثیرات مرزی توجه بسیاری شده است. این رغبت و علاقه وافر به مناطقی که در امتداد مرزهای همگرایی کشورها قرار گرفته‌اند، به طور مشخصی از این تصور نشئت گرفته است که این مناطق جغرافیایی ویژه، ممکن است موجب ایجاد سازگاری و همسانی اقتصادی در همگرایی بین کشورها شوند (Niebuhr & Stiller, 2004) که از طریق بهبود هماهنگی عمودی بین سکونتگاه‌ها به تقویت ظرفیت‌های محلی، تأمین زیرساخت‌ها و توسعه سرمایه انسانی و در نهایت بهبود قابلیت زیست‌پذیری مناطق روستایی کمک می‌کند (De Haas, 2006). در واقع مرزهای اکثر کشورهای درحال‌توسعه سطح قابل توجهی از نیاز مردم مرزنشین را از طریق مبادلات مرزی تأمین می‌کند. این‌گونه مبادلات با وجود غیررسمی و محلی‌بودنشان، نقش مهمی در مبادلات میان کشورهای همسایه دارند و باعث بهبود زندگی ساکنان نقاط مرزی می‌شوند (Roknoddin Eftekhari, Papeli Yazdi, & Abdi, 2008). در واقع، یکی از مهم‌ترین چالش‌های فراروی امنیت در مناطق مرزی کشور، بیکاری و نبود فرصت‌های شغلی مناسب در این مکان‌هاست. روستاییان در این‌گونه روستاها یک راهبرد را برای معیشت خود انتخاب نمی‌کنند، بلکه با توجه به شرایط و امکانات از راهبردهای مختلفی از جمله مهاجرت و قاچاق کالا استفاده می‌کنند (Rafique & Rogaly, 2003).

بیکاری و نبود فرصت‌های شغلی باعث می‌شود مردم برای تأمین معاش و گذران زندگی خود به انواع شغل‌های کاذب و غیررسمی که در این شرایط پا به عرصه وجود می‌گذارند، روی آورند. یکی از فعالیت‌های غیررسمی، رشد مبادلات مرزی غیررسمی (قاچاق کالا) است. قاچاق کالا و فعالیت در حوزه واردات کالاها در این مناطق گذشته از آثار و پیامدهای منفی آن بر اقتصاد کل کشور، در رونق و بهبود اقتصادی سکونتگاه‌های مرزی درگیر در این فعالیت

* نویسنده مسئول:
دکتر علی‌اکبر عنابستانی
نشانی: مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا.
تلفن: ۵۷۱۹۰۱۶ (۹۱۵) ۹۸+
پست الکترونیکی: anabestani@um.ac.ir

بسیار مثبت و مفید است. در مجموع، اقتصاد مناطق مرزی می‌تواند نقشی اساسی در ترقی و پیشرفت توسعه اقتصادی، نواحی مرزی، بهبود استانداردهای زندگی مردم، کاهش فقر، توزیع مناسب درآمد، ایجاد روابط دوستی و آشنایی بیشتر، تسریع همکاری‌های بیشتر بین نواحی مرزی داشته باشد (Chandoevwit, Chalamwong, & Paitoonpong 2004). هرچند بحث قاچاق منحصر به اقتصاد ایران نیست، این مسئله در کشور ما به دلیل شرایط خاص جغرافیایی برای ورودوخروج کالا و نیز نبود شرایط باثبات در کشورهای، همسایه، بسیار قابل توجه است (Alam al-Hoda, 2005). مهاجرانی که به صورت موقت یا دائم در کشورهای مقصد زندگی می‌کنند، بخش اعظمی از این ورودوخروج کالاها را انجام می‌دهند در واقع، پول‌های حواله‌ای یا ارسالی که با این مهاجران وارد روستا می‌شود، صرف‌نظر از اینکه در مصرف یا در تولید سرمایه‌گذاری شود، اثر مثبتی بر شکوفایی اقتصادی دارند (اسکلدون، ۱۳۸۴).

روستاهای ده‌شیخ و سیگار، چاه‌شیخ و کره‌موچی (با عنوان منطقه تجاری ده‌شیخ) در جنوب استان فارس (شهرستان لامرد) و روستاهای گچین، مغ‌احمدپایین و مغ احمدبالا (با عنوان منطقه تجاری گچین) در استان هرمزگان (شهرستان بندرعباس) از جمله مکان‌هایی هستند که به خصوص در سال‌های اخیر در حوزه ورود غیر قانونی و غیررسمی کالاهای خارجی اشتغال دارند و این فعالیت، اقتصاد غالب ساکنان این روستاها به شمار می‌رود. مهاجران روستایی که به صورت فصلی یا دائم به کشورهای حوزه خلیج فارس از جمله امارات متحده عربی (دبی) مهاجرت می‌کنند، بخش اعظم این تجارت غیرقانونی کالا را انجام می‌دهند و عمده این افراد همان مهاجران دهه‌های ۴۰-۵۰ بعد از اصلاحات اراضی هستند که هم‌اکنون بزرگ‌ترین سرمایه‌گذاران این فعالیت در منطقه به شمار می‌روند و نقش مهمی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی این روستاها از جمله در زمینه کارآفرینی، ایجاد اشتغال، خوداتکایی روستا در تهیه محصولات مورد نیاز، تقویت نهادهای مالی و اعتباری و استفاده از تسهیلات رفاهی و مالی، امکان پس‌انداز بخشی از درآمد، کاهش فقر، افزایش مشارکت و تصمیم‌گیری روستاییان، کاهش مهاجرت‌ها، افزایش رفاه و سطح استانداردهای بهداشتی و آموزشی، بهبود کیفیت فیزیکی و بافت کالبدی روستاها، رعایت استانداردهای ساخت‌وساز و استحکام هرچه بیشتر مساکن در برابر حوادث و غیره داشته‌اند. سرمایه‌های نسبتاً هنگفت اغلب این سرمایه‌گذاران گردش مالی بسیار خوبی در بانک‌ها و مؤسسات مربوطه دارد و بخشی از پس‌انداز یا درآمدهای آن‌ها در این مؤسسه‌ها به صورت پس‌انداز سرمایه‌گذاری است. این موضوع با افزایش واردات کالا و سرمایه‌گذاری هرچه بیشتر در این بخش رابطه مستقیم دارد؛ هرچه میزان این فعالیت افزایش یابد، استفاده از تسهیلات رفاهی و مالی بیشتر می‌شود و به تبع آن تقویت نهادهای مالی و اعتباری نیز افزایش می‌یابد یا برعکس. همچنین از آنجایی که سرمایه‌گذاران این منطقه به واردات کالاها و اجناس گوناگون اعم از کالاها و لوازم خانگی، صوتی و تصویری و غیره مشغول هستند، این منطقه به قطب عمده تهیه و توزیع انواع کالاها و مواد گوناگون هم در روستا و هم در مناطق پیرامون تبدیل شده است و روستاها در تهیه انواع کالا و مواد به نوعی خودمختاری و استقلال اقتصادی رسیده‌اند. همچنین در ابعاد اجتماعی و کالبدی نیز انتظار بر این است که این دسته از فعالیت‌ها به آثار مثبت گسترده‌ای در افزایش مشارکت و روند تصمیم‌گیری روستاییان در مسائل گوناگون روستا، کاهش مهاجرت‌ها، افزایش رفاه، بهترشدن استانداردهای زندگی و بهبود کیفیت فیزیکی و بافت کالبدی روستاها منجر شود. در این پژوهش سعی بر این است که به بررسی آثار و پیامدهای متفاوت این فعالیت در دو حوزه تجاری با فعالیت و شرایط مشابه پرداخته شود. بدین منظور در این پژوهش این سؤالات ارزیابی قرار شده است: ۱- آثار گوناگون اقتصادی، اجتماعی و کالبدی فعالیت در حوزه قاچاق کالا در توسعه مناطق روستایی واقع در حوزه‌های تجاری ده‌شیخ و گچین به چه صورت بوده است؟ ۲- چرا با وجود اینکه هر دوی این مناطق (منطقه تجاری ده‌شیخ در لامرد و گچین در بندرعباس)، در یک نوع فعالیت مشغول هستند و حتی مکان خرید و نوع کالاها و محصولات وارداتی آن‌ها یکسان (عمدتاً دبی) است، اما آثار و پیامدهای این فعالیت در هر دو حوزه مشابه نیست؟ ۳- چرا با وجود اینکه، این فعالیت رونق اقتصادی بسیار خوبی برای هر دوی این سکونتگاه‌ها به دنبال داشته است و حتی در این حوزه‌ها، عملکرد و شهرت منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای دارند، این اثرگذاری در ابعاد کالبدی و اجتماعی آن به گونه ای متفاوت انعکاس یافته است؟

به دنبال آن، فرضیه‌های اصلی تحقیق متناظر با این سؤالات این‌گونه صورت‌بندی شده است: فعالیت قاچاق کالا تغییرات مثبتی در ساختارهای گوناگون اقتصادی، اجتماعی و کالبدی هر دو سکونتگاه مطالعه‌شده داشته است. همچنین به نظر می‌رسد که اثرگذاری فعالیت غیر رسمی قاچاق کالا در توسعه اقتصادی، اجتماعی و کالبدی هر دو سکونتگاه مطالعه‌شده به یک شکل است: اثرگذاری مثبت در تمام ابعاد. در این پژوهش که به نوعی پژوهش اکتشافی است سعی در بررسی این موضوعات داریم.

مروری بر ادبیات موضوع

در مروری بر ادبیات موضوع در حوزه اقتصاد زیرزمینی این نکته جلب توجه می‌کند که در متون مختلف آن را با نام‌های مختلف و روش‌های برآورد مختلف استفاده می‌کنند. از جمله آن‌ها می‌توان به زیرزمینی، غیررسمی، سایه‌ای، ثبت‌نشده، گزارش‌نشده، مشاهده‌نشده، غیرقانونی، پنهان، سیاه، ثانوی، نامنظم همراه با پیشوند اقتصاد اشاره کرد. در زمینه تجارت غیررسمی کالاهای خارجی و نحوه شکل‌گیری و گسترش این نوع تجارت، محققان خارجی و ایرانی تحقیقات متعددی انجام داده‌اند که مرور آن‌ها می‌تواند در بررسی دقیق‌تر موضوع مفید واقع شود. برخی از این تحقیقات در جدول شماره ۱ فهرست شده است.

در جمع‌بندی مطالب ذکرشده درباره ادبیات سابق موضوع این‌گونه استنباط می‌شود که بیشتر تحقیقاتی که در این خصوص

انجام شدند، به علل شکل‌گیری و رواج و گسترش پدیده قاچاق به عنوان یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های غیررسمی ساکنان مستقر در نوار مرزی کشورها پرداخته‌اند و از جمله مهم‌ترین این علل و عوامل را بیکاری، نبود فرصت‌های شغلی و محرومیت و دورافتادگی این مناطق ذکر کرده‌اند. همچنین اکثریت نتایج پژوهش‌های صورت‌گرفته بیان کرده‌اند که این فعالیت‌ها (قاچاق کالا) موجب رونق اقتصادی، اشتغال‌زایی و در کل بهبود کیفیت زندگی در این مناطق شده است. پژوهش حاضر نیز علاوه بر بررسی آثار و پیامدهای این فعالیت و دلایل شکل‌گیری و رواج آن در توسعه دو ناحیه روستایی مطالعه‌شده، سعی در مقایسه این پیامدها و اثرگذاری‌های دوگانه آن در برخی ابعاد توسعه در این دو حوزه دارد که در تحقیقات گذشته کمتر به این موضوع پرداخته شده است.

از دیدگاه برنامه‌ریزی منطقه‌ای سکونتگاه‌های شهری و روستایی در جنبه‌های اقتصادی و مالی و اجتماعی ارتباط متقابل دارند که

جدول ۱. خلاصه‌ای از مطالعات انجام‌گرفته حول محور موضوع مطالعه‌شده

عنوان تحقیق	نام نویسنده	نتایج
آثار اقتصادی‌اجتماعی تجارت مرزی و تأثیر آن در افزایش استانداردهای سطح زندگی مردم	Leebouapao et al. (2004)	به بررسی تجارت مرزی در سه ایالت کشور لائوس پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که تجارت مرزی در افزایش تنوع و کیفیت کالا، ایجاد اشتغال و به طور کلی افزایش استانداردهای زندگی این ایالت‌های سه‌گانه مؤثر بوده است
ارزیابی برنامه تجارت آزاد و امن (FAST) در طول مرز کانادا و آمریکا	Bradbury (2010)	به سنجش یکی از برنامه‌هایی که از سال ۲۰۰۱ برای افزایش تجارت امن و کارآمد، با نام برنامه تجارت آزاد و امن FAST در طول مرزهای آمریکا و کانادا پرداخته است. بر اساس ارزیابی این برنامه، موجب کاهش میانگین مدنظر در ۴ نقطه از ۵ نقطه در طول این مرز و نیز موجب افزایش سود و کاهش هزینه‌ها شده است.
تحلیل رابطه مهاجرت، ساختار شغلی و اقتصاد غیررسمی برای مناطق شهری مکزیک (۱۹۷۰-۲۰۰۰)	Sheehan & Rios-mena (2013)	خانواده‌های باتجربه مهاجرت تمایل بیشتری به شرکت در بخش غیررسمی دارند و تنها ۱۰ درصد در بخش رسمی مشغول می‌شوند. این تمایل بیشتر در بخش‌هایی با اقتصاد پویا دیده می‌شود.
بررسی پیامدهای اقتصاد غیررسمی و توریسم تجاری بر تحولات کالبدی شهرستان مرزی بانه	Kheyroddin & Razpour (2014)	حوزه تأثیر ورود توریسم تجاری در این شهرستان، کل کشور حتی تا شرقی‌ترین سکونتگاه‌ها را دربرگرفته است و آثار مثبتی در ابعاد گوناگون منطقه داشته است.
بررسی رابطه بین فاصله از مرز و میزان درآمد و اشتغال در قاچاق کالا (مطالعه: بخش خاور و میرآباد تا مریوان)	Kohnepooshi & Aanabestani (2013)	بین تعداد افراد مشغول به قاچاق در روستاها و میزان فاصله از مرز، رابطه معناداری مشاهده شد. به این صورت که اثرگذاری قاچاق در روستاهای مرزی به نسبت، بیشتر از روستاهای دورتر از مرز است.
تأثیر قاچاق کالا بر اقتصاد روستاهای مرزی (مطالعه: بخش خاور و میرآباد تا مریوان)	Kohnepooshi & Jalalian (2013)	نتایج تحقیق حاکی از قاچاق گسترده کالا در این بخش به علت هم‌جواری با مرز عراق است که بر زندگی مردم روستاها در زمینه‌های اشتغال و درآمد و سایر بخش‌های اقتصادی موجود در این منطقه، تاثیر مثبتی داشته است. همچنین بیکاری و ضعف فعالیت‌های اقتصادی در منطقه، از مهم‌ترین دلایل گرایش روستاییان به قاچاق کالا شناسایی شده است.
بازار مرزی و مناطق روستایی: بررسی نقش و جایگاه روستاییان در بازار مرزی شهرستان بانه	Amirpanahi et al. (2015)	شکل‌گیری و رونق فعالیت‌های بازار، فرایندی تاریخی است و ریشه در کنش‌ها و پیوندهای اجتماعی، فرهنگی و خویشاوندی ساکنان دو سوی مرز دارد. روستاییان به عنوان خط مقدم ارتباطات بین‌مرزی در شکل‌گیری این بازار اهمیت بسیاری دارند و توانسته‌اند در بخش‌های مختلف بازار نظیر واردات کالا، مغازه‌داری، ضمانتچی‌گری، کول‌بری و باربری جایگاهی پیدا کنند.
نقش بازارچه‌های مرزی در ایجاد امنیت و قاچاق کالا در استان خراسان	Jafari & Hamidi (2015)	ایجاد بازارچه‌های مرزی به هدایت بهتر اقتصاد غیررسمی، ایجاد اشتغال بیشتر، کنترل قاچاق کالا، افزایش امنیت مرزها و در نهایت شکوفایی و رونق مناطق شهری و روستایی در محدوده‌های مرزی منجر می‌شود.
تحلیل عوامل مؤثر بر تمرکز اشتغال غیررسمی در شهر بانه	Nastaran et al. (2015)	نزدیکی به مرز و وجود تعلقات اجتماعی با آن سوی مرز، کمبود فرصت‌های شغلی در منطقه و قاچاق کالا از عوامل اصلی تمرکز اشتغال غیررسمی در این شهر است. در نتیجه افزایش اشتغال غیررسمی سبب تغییرات کاربری از مسکونی به تجاری و رشد قارچ‌گونه مجتمع‌های تجاری، توسعه افقی و عمودی شهر، افزایش مشاغل کاذب و ازدحام و ترافیک در شهر شده است.
تحلیلی بر تأثیرات حذف قاچاق کالا بر تغییرات سطح کیفیت زندگی روستاییان (مطالعه موردی: روستاهای مرزی شهرستان مریوان)	Amanpour et al. (2015)	نتایج نشان می‌دهد که قاچاق کالا به عنوان پدیده‌ای پذیرفته‌نشدنی از منطقه حذف شده است، اما در مقابل کیفیت زندگی روستاییان در ابعاد اجتماعی و اقتصادی کاهش یافته است و تنها در بعد کالبدی شاهد ارتقای سطح کیفیت زندگی روستاییان هستیم. همچنین بین میزان رضایت افراد از کیفیت زندگی‌شان با فاصله از مرز و وابستگی شغلی به قاچاق ارتباط معناداری وجود دارد.

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

در حالت ایده‌آل، باید منابع توسعه از قبیل سرمایه، نیروی کار، ایده‌ها و نظایر آن به طور آزادانه بین این دو بخش در حرکت باشد و بازده و بازده نهایی عوامل تولید باید به طور عادلانه بین این دو بخش توزیع شود (Fan, Chan-Kang, & Mukherjee, 2005) و زمینه را برای شکل‌گیری سرمایه‌های اقتصادی و اجتماعی در مناطق کمتر توسعه‌یافته تسهیل کند (Lowder & Carisma, 2011). در کم و کیف ارتباط متقابل بین شهر و روستا در این دیدگاه سه عامل اهمیت دارد: الف) عوامل جغرافیایی شامل موقعیت روستا، جاذبه‌های سرمایه‌گذاری، بازارهای محلی، دسترسی به زیرساخت‌های ارتباطی و نظایر آن؛ ب) ترکیب بهینه سیاست‌های بالا به پایین و پایین به بالا؛ ج) ظرفیت‌های مناطق روستایی (Centre for Entrepreneurship, SMEs, Local Development and Tourism, 2012).

در تقسیم‌بندی کلی، اقتصاد هر کشور را می توان به دو بخش رسمی و غیررسمی تقسیم‌بندی کرد. ملاک این تقسیم‌بندی قابلیت ثبت و گزارش فعالیت‌های اقتصادی مدنظر به طور رسمی است (Nili & Maleki, 2006). عملکرد عمومی اقتصاد به‌گونه‌ای است که در همه کشورها کم‌وبیش بخشی از فعالیت‌های اقتصادی برای گریز از محدودیت‌های وضع‌شده درقوانین و مقررات یا به علت نوع خاص فعالیت، به طور پنهانی انجام می‌شود. انجام فعالیت‌های پنهانی، به علت دورماندن از دید سیستم ثبت اطلاعات یا به دلیل ضعف در این سیستم است. مثلاً قاچاق کالا که با هدف کسب سود انجام می‌شود، به دلیل غیرقانونی‌بودن به صورت پنهانی یا غیررسمی انجام می‌شود. در تعریفی عمومی، مشاغل غیررسمی به طیف گسترده‌ای از مشاغل موقت یا زیرزمینی ایجادشده در نواحی شهری و روستایی کشورهای در حال توسعه اطلاق می‌شود. یکی از دلایل پیچیدگی مفهوم غیررسمی و ابهام در آن، این است که مشاغل غیررسمی در مناطق مختلف به نام‌های مختلفی شناخته می‌شوند و واژه غیررسمی یا صفت‌های جایگزین با اسامی مختلفی همچون اقتصاد، بخش، فعالیت و کار به صورت ترکیبی، اسامی متعددی را تشکیل می‌دهند (Colin, 1998).

در تعریف دیگر، فعالیت‌های غیررسمی را خدماتی می‌داند که افراد در بخش خصوصی انجام می‌دهند و هیچ‌گونه کنترل و نظارت رسمی‌ای ندارد (Small & Witherick, 2010). اصطلاح مشاغل غیررسمی مناسب‌ترین و دقیق‌ترین عنوان برای این گروه از فعالیت‌ها با ویژگی‌های مشخص همچون کاربربودن، کوچک مقیاس بودن، ورود آسان، مالکیت فردی و خانوادگی و غیره است. این اصطلاح برای نخستین‌بار در اوایل دهه ۱۹۷۰ به دنبال مهاجرت انبوه روستاییان به شهرها و محدودشدن قدرت جذب نیروی کار در بخش صنعت در اقتصادهای درحال‌توسعه به کار گرفته شد (Bakhtiari, S., & Khubkha-hi, 2011). در واقع، رابطه میان اقدام به تجارت غیررسمی و اشتغال رسمی در فعالیت‌های اقتصادی رابطه‌ای دوسویه است؛ به این معنی که در صورت نبود فرصت‌های شغلی رسمی، گرایش به فعالیت‌های غیررسمی بیشتر می‌شود و برعکس. این موضوع در مناطق مرزی که شرایط برای قاچاق کالاها فراهم‌تر است، بیشتر نمایان می‌شود (Merriman, 2003). مناطق مرزی به شهرها و روستاهای نزدیک مرز بین دو کشور، ایالات یا مناطق گفته می‌شود. معمولاً این اصطلاح بر شهرهایی دلالت دارد که بیشترین تمرکز آن‌ها بر روی مبادلات و تعاملات دوسویه بین دو طرف مرز است (Ghaderi, 2012).

معمولاً بازارهای غیررسمی به صورت طبیعی و در شرایط غیرعادی اقتصادی، زاده عواملی از جمله کاهش قدرت خرید متقاضیان، قیمت زیاد وارداتی کالا، کنترل‌نکردن و انسداد مرزها، وضعیت بد مردم مرزنشین و بیکاری است و در شرایط عادی حاصل عمل سودجویان و طمع بیشتر آن‌هاست؛ البته در این حالت میزان قاچاق کالا محدود و در سطح معینی است (Amanpour, Manoochehri, Akbari, & Ab-bassi, 2015). مهم‌ترین عوامل ساختاری و زمینه‌ای بروز قاچاق کالا در جدول شماره ۲ آمده است.

مهم‌ترین پیامدهای منفی قاچاق رواج هنجارشکنی، کاهش درآمدهای سالیانه دولت، افزایش سطح تقاضای کل و تورم، رکود در داخل، تغییر الگوی مصرف جامعه و غیره هستند که لزوم و حذف قاچاق کالا را ضروری می‌سازد (Amanpour, Manooch-ehri, Akbari, & Abbassi, 2015). شواهد تجربی، حکایت از آن دارد که هرچه توسعه‌یافتگی کشوری بیشتر باشد، اندازه نسبی اقتصاد غیررسمی آن کشور، کاهش می‌یابد (Schneider & Enste, 2000). در مناطق مرزی بخش غیررسمی شکل می‌گیرد تا از سایر فرصت‌ها و نیروها و عوامل اقتصادی که بخش رسمی آن‌ها را به کار نگرفته است، به خوبی استفاده کند (Abdi, 2009). تانزی حداقل دو تعریف و مقیاس از اقتصاد غیررسمی را ارائه می‌کند: اولین مقیاس، تلویحاً بیان‌کننده این است که کشور مورد مطالعه،

جدول ۲. مهم‌ترین عوامل ساختاری و زمینه‌ای بروز قاچاق کالا

عوامل ساختاری	نبود هماهنگی بین دستگاه‌های دولتی، تعرفه گمرکی زیاد، نبود امنیت شغلی، وجود یارانه‌های دولتی برای کالاهای مصرفی، گسیختگی اقتصادی اجتماعی بین نواحی مرزی و مرکزی.
عوامل رفتاری	نداشتن انگیزه کاری و احساس مسئولیت در کارکنان، وجود روحیه قانون‌شکنی و قانون‌گریزی، رشد اجتماعی کم، آگاهی‌نداشتن از تأثیرات منفی قاچاق.
عوامل زمینه‌ای	نرخ زیاد بیکاری، نبود زیرساخت‌های خدماتی و رفاهی، نبود امنیت سرمایه‌گذاری، نابرابری‌های اجتماعی، درآمد کم، کنترل ناکافی مرزها، کیفیت نامطلوب کالاهای تولید داخل، وجود فرهنگ دلالی و مصرفی در جامعه.

منبع: کهنه‌پوشی، ۲۰۱۳

از آنچه که آمارهای رسمی نشان می‌دهند، غنی‌تر است و دومین مقیاس خاطرنشان می‌سازد که مدیریت مالیاتی کشور، درآمد کمتری از آنچه که باید وصول شود، دریافت می‌کند. از این رو به مقیاس دوم، مبحث فرار مالیاتی نیز می‌گویند.

با توجه به موقعیت روستاهای مناطق جنوبی کشور نسبت به مرز بین‌المللی جنوب و دسترسی آن‌ها به بازارهای کشورهای عربی حوزه خلیج فارس از جمله دبی و نیز ممانعت از واردات قانونی کالاها از این مرز، قاچاق کالا به صورت وسیعی در این بخش انجام می‌گیرد. روستاهای این منطقه کشاورزی و دامداری سنتی و ضعیفی دارند و فعالیت‌های صنعتی نیز جایگاهی در منطقه ندارد. بنابراین، گرایش به قاچاق کالا به عنوان تنها راه کسب درآمد مطمئن در منطقه درحال‌افزایش است (Andalib, 2001). بخش اعظمی از این ورودوخروج کالاها را مهاجرانی انجام می‌دهند که به صورت موقت یا دائم در کشورهای مقصد زندگی می‌کنند، این نوع مهاجرت‌ها بیشترین تأثیر را در مبدأ دارد. در واقع، تفاوت‌های فضایی در فرصت‌های اقتصادی، به بروز توانایی‌های متفاوتی در سطح مناطق منجر می‌شود و مهاجرت پاسخی به این تفاوت‌هاست(Hunt, 1993).

با توجه به نتایج مثبت اقتصادی قاچاق کالا بر روستاهای مناطق مرزی، به عنوان منبعی پردرآمد برای گذران زندگی و افزایش سطح رفاه خانواده و نیز سرمایه‌گذاری در سایر فعالیت‌های اقتصادی نظیر خدمات و مسکن، می‌توان گفت که این پدیده سهم عمده‌ای در افزایش اشتغال، کاهش بیکاری و اقتصاد خانوارهای روستایی داشته است و تأثیر مثبتی بر روند توسعه روستایی این مناطق می‌گذارد(Kohnepushi & Jalalian, 2013b). بنابراین با توجه به نقش‌های متعددی که روستاها در فرایند توسعه ملی بر عهده دارند، رشد و توسعه مبادلات مرزی می‌تواند محرک خوبی برای افزایش مبادلات رسمی، تثبیت قیمت‌ها، افزایش اشتغال، درآمد و رفاه ساکنان این مناطق باشد. بنابراین لزوم توجه و تأکید بر رشد و توسعه این نواحی اهمیت و ضرورت زیادی دارد که البته این موضوع از طریق اصلاح قوانین و امنیت مرزی تأمین می‌شود (Mahmoudi & Hassanzade, 2009).

روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق بنا بر هدف کاربردی است و روش انجام آن توصیفی‌تحلیلی است. از جمله تحقیقات اکتشافی به شمار می رود که به دنبال بررسی علل و تحلیل آثار گوناگون فعالیت غیررسمی ورود کالا در مناطق روستایی نوار مرزی جنوب کشور است. جهت بررسی و شناخت جامع‌تر این پیامدها، دهشیخ و سیگار، چاه‌شیخ، جری و کرموچی از توابع شهرستان لامرد استان فارس (تحت عنوان منطقه تجاری دهشیخ) و روستاهای گچین، مغ احمد بالا و مغ احمد پایین از توابع شهرستان بندرعباس استان هرمزگان (تحت عنوان منطقه تجاری گچین) ، به عنوان دو نمونه موردی از سکونتگاه‌های روستاهایی با رونق اقتصادی زیاد در زمینه فعالیت‌های غیررسمی، برای مقایسه تطبیقی انتخاب شده است.

در هردوی این مناطق به دلیل اینکه روستاها در جوار یکدیگر و تقریباً بدون هیچ فاصله‌ای در امتداد مسیرهای مواصلاتی گسترش یافته‌اند، در واقع هیچ‌گونه حدومرزی بین آن‌ها نمی‌توان قائل شد؛ به خصوص در منطقه دهشیخ فارس که همه این روستا بدون‌فاصله و چسبیده‌به‌هم به صورت خطی در امتداد جاده اصلی منتهی به عسلویه واقع شده‌اند و فضاهای خالی بین دو روستا در گذشته، امروزه به وسیله پاساژها و مغازه‌های بزرگ و چندین طبقه اشغال شده است و همه اهالی این منطقه خود را به صورت منطقه واحد دهشیخ می‌شناسند و همه این روستاها از اکثریت جهات اقلیمی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، قومی، زبانی و غیره کاملاً به هم شبیه و به ظاهر هیچ‌گونه جدایی و تفیکی نمی‌توان بین این چند روستای تجاری هم‌جوار قائل شد. به این ترتیب، جامعه آماری تحقیق، از ساکنان این دو منطقه (مجموعه‌ای از روستاهای به‌هم‌چسبیده) و به صورت تصادفی ساده از بین سرپرستان خانوارها گزینش شده است. در این تحقیق ابتدا بینش لازم در خصوص موضوع از منابع کتابخانه‌ای به دست آمد. پس از آن داده‌ها و اطلاعات مربوط به منطقه و موضوع مورد مطالعه، از طریق بررسی‌های میدانی (پرسش‌نامه، مشاهده و مصاحبه) گردآوری شده است.

برای این منظور، نوعی پرسش‌نامه خانوار طراحی شد. بنابراین واحد تحلیل در پژوهش حاضر خانوارهای روستایی است. سؤالات این پرسش‌نامه شامل سؤالات باز و سؤالات بسته بود. در طراحی سؤالات بسته، از طیف لیکرت استفاده شده است. همان‌گونه که در مدل مفهومی تحقیق ملاحظه می‌شود، آثار فعالیت اقتصاد غیررسمی در قالب سه بعد کلی اقتصادی، اجتماعی و کالبدی‌فضایی بررسی و تحلیل شده است. سپس با توجه به ابعاد مدنظر، شاخص‌هایی تعیین شده و برای هر شاخص که در تحقیق یا متغیر مستقل منطبق است، معرف‌هایی در نظر گرفته شده است. تصویر شماره ۱، مدل مفهومی تحقیق را نشان می‌دهد. پایایی پرسش‌نامه‌ها بر مبنای آلفای کرونباخ با اعتبار ۰/۷۹ تا ۰/۸۷ تأیید شد. طبق آخرین سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۰، جمعیت روستاهای دهشیخ و سیگار به همراه روستاهای چاه‌شیخ، جری و کرموچی در مجموع ۴۴۶۷ نفر در قالب ۱۱۲۴ خانوار و روستاهای گچین، مغ‌آباد بالا و پایین در مجموع ۱۲۹۵ خانوار گزارش شده است. بر اساس فرمول کوکران از میان جامعه آماری، ۱۵۶ پرسش‌نامه در روستاهای منطقه تجاری دهشیخ و ۱۶۰ پرسش‌نامه در روستای منطقه تجاری گچین تکمیل شده است. همچنین، برای تحلیل داده‌ها از روش‌های گوناگون آماری (آزمون t و فریدمن و من‌ویتنی) با کمک نرم افزار SPSS کمک گرفته شد. در جدول شماره ۳ شاخص‌ها و مؤلفه‌های بررسی‌شده بیان شده است.

قلمرو پژوهش

شهرستان لامرد با ۴۰۳۵ کیلومتر مربع مساحت در جنوبی‌ترین

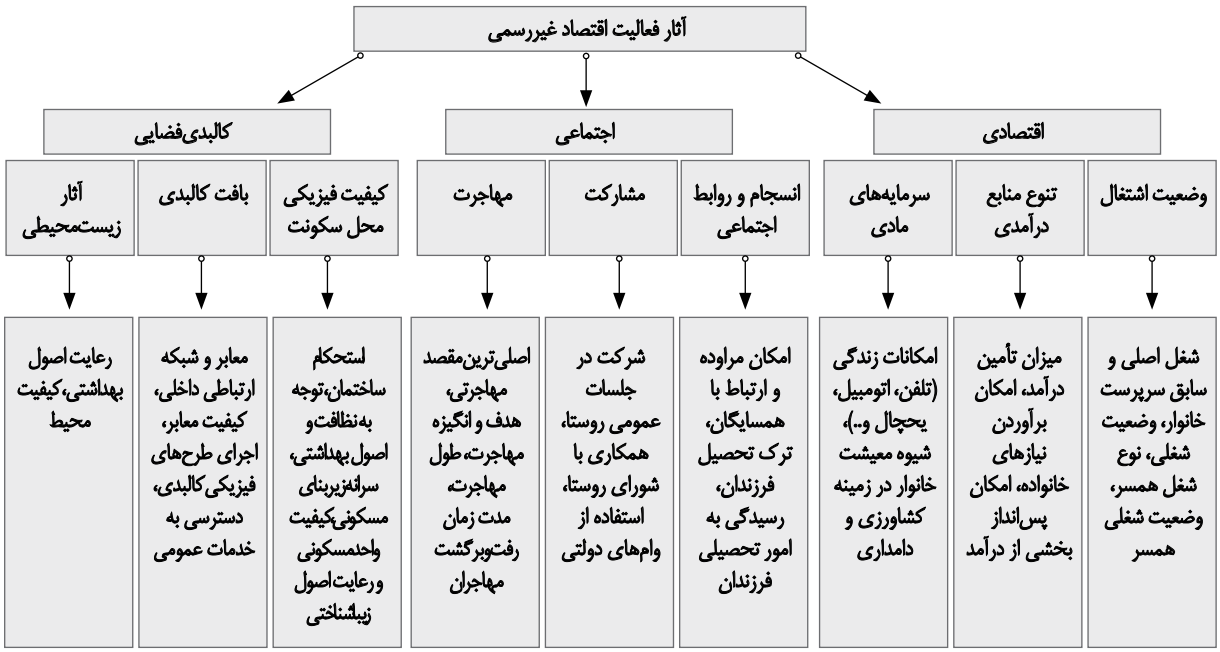

تصویر ۱. مدل مفهومی پژوهش

فصلنامه پژوهش های روستایی

نقطه استان فارس واقع شده است. در تقسیمات کشوری، شهرستان لامرد از سه بخش و هفت دهستان تشکیل شده است. بخش مرکزی متشکل از دهستان‌های حومه و سیگار و چاهورز است (تصویر شماره ۲). طبق آخرین سرشماری مرکز آمار ایران، جمعیت این روستاها در مجموع ۴۴۶۷ نفر در قالب ۱۱۲۴ خانوار گزارش شده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰).

این منطقه به لحاظ موقعیت خاص جغرافیایی حائز ویژگی‌هایی

جدول شماره۳. ابعاد، شاخص و مؤلفه‌های مطالعه‌شده در تحقیق

ابعاد	شاخص‌ها	مؤلفه‌ها
اقتصادی	وضعیت اشتغال	شغل اصلی و سابق سرپرست خانوار، وضعیت شغلی سرپرست، شغل همسر، وضعیت و نوع شغل همسر، پیدایش فرصت‌های جدید شغلی، بهبود کلی وضعیت اقتصادی روستا، امید به آینده شغلی
	تنوع منابع درآمدی	منبع تأمین درآمد، میزان درآمد، امکان برآوردن نیازها، امکان پس‌انداز بخشی از درآمد خانوار، رضایت از شغل و میزان درآمد، کاهش احساس فقر
	سرمایه‌های مادی	دارایی‌ها و امکانات زندگی از قبیل اتومبیل، تلفن، یخچال و غیره، شیوه معیشت خانوار در زمینه کشاورزی، دامداری وغیره، استفاده ازتسهیلات رفاهی، تقویت نهادهای مالی و اعتباری
اجتماعی	انسجام و روابط	امکان مراوده و ارتباط با همسایگان، رسیدگی به امور درسی و تحصیلی فرزندان، ایجاد علاقه برای استفاده از تکنولوژی، یادگیری مهارت‌های جدید، افزایش سطح رفاه خانواده‌ها، دستیابی به آخرین اطلاعات، اثرپذیری از فرهنگ غیربومی
	مشارکت	شرکت در جلسات عمومی روستا، همکاری با شورا و دهیار روستا، استفاده از وام‌های دولتی، افزایش تصمیم‌گیری روستاییان در امور، افزایش سطح دانش و اطلاعات
	مهاجرت	کاهش روند مهاجرت از روستا به شهر، اصلی‌ترین مقصدهای مهاجرتی، هدف و انگیزه مهاجرت، مدت مهاجرت، زمان‌های رفت‌وبرگشت در مهاجرت، محل اسکان در مهاجرت
کالبدی‌فیزیکی	کیفیت فیزیکی محل	بهبود کیفیت ساخت‌وساز، استحکام ساختمان، توجه به نظافت و اصول بهداشتی، سرانه و زیربنای مسکونی، رضایت از مصالح به‌کاررفته، استحکام و ایمنی
	بافت کالبدی	اجرای طرح‌های عمرانی و کالبدی، وضعیت معابر و شبکه‌های ارتباطی، کیفیت معابر، نظارت بر ساخت‌وساز، رعایت اصول مهندسی و معماری، هماهنگ‌بودن فرم و قالب مسکن با نیازهای روستاییان
	آثار زیست‌محیطی	رعایت اصول بهداشتی، کیفیت محیط، دفع پس‌آب‌ها و فاضلاب‌های خانگی، رعایت حریم میان استقرار احشام، پرهیز از استقرار در حریم مسیل‌ها و غیره

فصلنامه پژوهش های روستایی

است که آن را از سایر شهرستان‌های استان فارس متمایز ساخته است. موقعیت طبیعی و واقع‌شدن در ناحیه گرم‌وخشک و لم‌یزرع از یک طرف وجداشدن این ناحیه با یک رشته کوه از نوار ساحلی جنوبی از طرف دیگر، از ویژگی‌هایی است که بر تمامی ابعاد زندگی سیاسی، اجتماعی و اقتصادی مردم این منطقه تأثیر گذاشته است. ساکنان این منطقه تا دهه‌های ۱۳۳۰ و۱۳۴۰ به کشاورزی و دامداری مختصری در روستاهای خود می‌پرداختند، اما از این دهه به بعد (دهه ۱۳۴۰) به دلیل اصلاحات اراضی و درهم‌شکستن نظام مدیریت روستایی و بیکار و بی‌زمین‌شدن بخش زیادی از روستاییان از یک طرف و رونق اقتصادی کشورهای نفت‌خیز حوزه خلیج فارس در جنوب کشور از سوی دیگر، در پی کسب اشتغال و فرصت‌های جدید شغلی رهسپار کشورهای جنوبی حوزه خلیج فارس شدند و در آنجا به مشاغل گوناگون خدماتی از جمله رانندگی و مغازه‌داری و مانند این‌ها پرداختند و سود سرشاری به دست آوردند که این سود و سرمایه را امروزه در روستاها و منطقه خود و در واردات کالاهای خارجی سرمایه‌گذاری کرده‌اند.

عمده این سرمایه‌گذاری‌ها در بخش واردات کالا، به صورت غیرقانونی و برای گریز از کانال‌های مالیاتی است. این فعالیت رونق اقتصادی زیادی را برای این مناطق به ارمغان آورده است. گچین و مغ احمد (بالا و پایین) نیز نام روستایی است در دهستانی به همین نام که از توابع بخش مرکزی شهرستان بندرعباس در استان هرمزگان در جنوب ایران است. روستای گچین از جمله روستاهای بخش مرکزی استان هرمزگان در فاصله ۳۵ کیلومتری از این شهرستان واقع شده است. این روستا طبق آخرین آمار مرکز آمار کشور ۶۹۸ خانوار و ۲۷۵۰ نفر جمعیت دارد. عمده ساکنان این روستاها نیز در گذشته به کشاورزی و دامداری و امروزه به خرید کالا و لوازم از کشورهای حوزه خلیج فارس و فروش آن‌ها در روستایشان اقدام می‌کنند. قرارگیری روستا در ده کیلومتری ساحل جنوب کشور این روستا را در تجارت کالا و خریدوفروش محصولات خارجی در منطقه مشهور کرده است.

یافته‌ها

ویژگی‌های فردی پاسخ‌گویان

طبق یافته‌های توصیفی تحقیق از مجموع پاسخ‌گویان در روستاهای منطقه ده‌شیخ ۸۵/۳ درصد را مردان و ۱۴/۷درصد را زنان تشکیل می‌دهند که از این تعداد ۸۱/۴ درصد از پاسخ‌گویان متأهل، ۱۸/۶ درصد مجرد بوده‌اند. در میان متأهلان ۶۷/۹ درصد را مردان و ۱۳/۵ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. درحالی که از مجموع کل پاسخ‌گویان در منطقه گچین ۹۳/۳ درصد را مردان و ۳/۸ درصد را زنان تشکیل می‌دهند که از این تعداد ۸۳/۱ درصد را متأهلان و ۱۶/۹ درصد را مجردها تشکیل می‌دهند.

از نظر سطح سواد پاسخ‌گویان، یافته‌های به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که این نسبت‌ها در هر روستاهای هر دو منطقه بسیار به

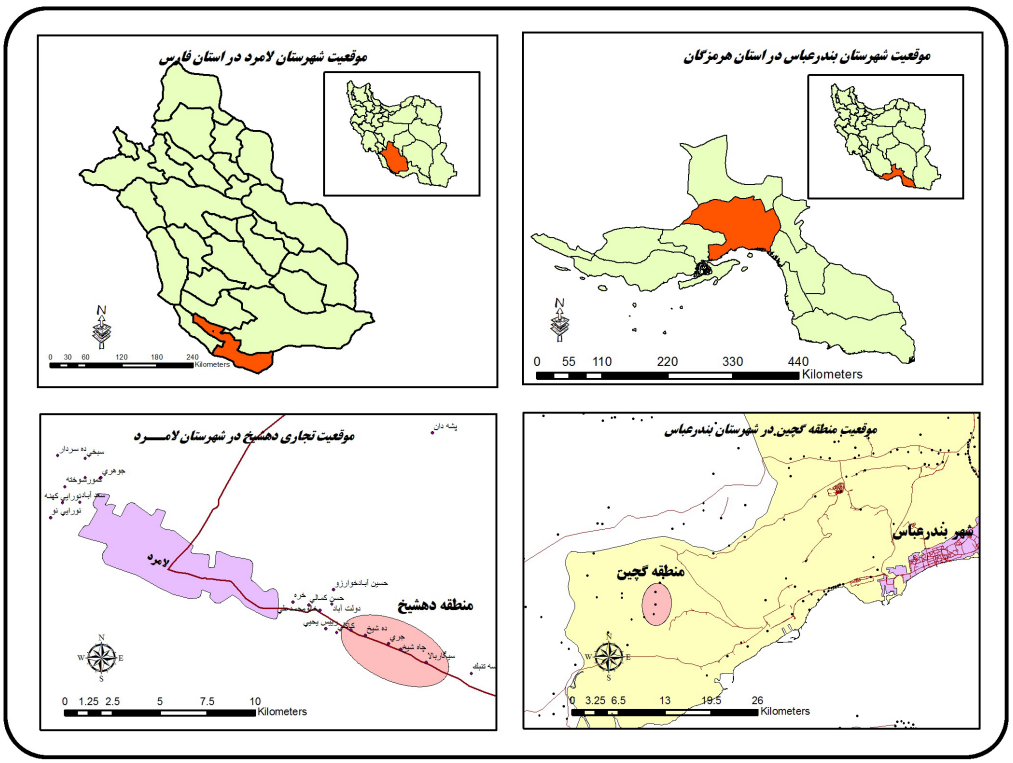

تصویر ۲. نقشه موقعیت محدوده مورد مطالعه

یکدیگر نزدیک و نسبتاً یکسان بوده‌اند. نکته قابل توجه از مقایسه سن و میزان سواد افراد، این است که تا گروه سنی زیر ۴۰ سال، در روستای ده‌شیخ فارس هیچ فرد بی‌سواد یا باسواد ابتدایی وجود ندارد که این نسبت برای روستاییان گچین نیز زیر دو درصد از مجموع کل پاسخ‌گویان است. همچنین نتایج تحقیق نشان می‌دهد که هرچه به سنین بالاتر می‌رسیم، سطح سواد افراد کمتر و به تعداد افراد بی‌سواد افزوده می‌شود، به طوری که در سن بالاتر از ۵۰ حداکثر سواد افراد در حد خواندن‌ونوشتن است. از طرف دیگر نسبت افراد با تحصیلات لیسانس و بالاتر نیز در دو روستا در حدود ۶ تا ۷ درصد است که این نسبت با توجه به جوان‌بودن جمعیت روستاها و افراد مشغول به این فعالیت رشد و توزیع مناسبی ندارد و علت این موضوع طبق یافته‌های حاصل از مصاحبه، در وجود فرصت‌های شغلی در روستا برای جوانان و نبود فرصت کافی و انگیزه لازم جوانان برای رفتن به دانشگاه و ادامه تحصیل است. بنابراین تعداد کمی از جوانان به ادامه تحصیل می‌پردازند (جدول شماره ۴).

همچنین از مقایسه میان شغل فعلی و سابق افراد در دو روستا به این نتیجه میرسیم که درهر دو روستای بیش از ۵۰ درصد افرادی که در حوزه فروش کالا مشغول هستند، قبلاً نیز در کشورهای مقصد مهاجرتی‌شان (امارات، دبی، کویت، قطر، عمان) که اغلب کالاهای خود را از آنجا تهیه می‌کنند، مشغول به کار بوده‌اند (جدول شماره ۵).

پیامدهای اقتصادی فعالیت غیررسمی بر توسعه نواحی روستایی

در راستای شناسایی میزان و شدت اثرگذاری فعالیت‌های غیررسمی در ابعاد مختلف بر توسعه روستایی از دیدگاه نمونه‌های مطالعه‌شده در بین روستاهای منطقه، ابتدا از طریق آزمون t تک‌نمونه‌ای به مشخص کردن میزان اثرگذاری هر یک از متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و کالبدی پرداخته شد و سپس از طریق آزمون فریدمن، به دنبال مشخص‌کردن رتبه و میانگین هریک از این شاخص‌ها پرداخته شده است. بر این اساس ابتدا به تحلیل نتایج حاصل از مقایسه تطبیقی شاخص اقتصادی موضوع پرداخته شده است.

تحلیل نتایج داده‌های واردشده به آزمون T تک‌نمونه ای نشان می‌دهد که بیشتر مؤلفه‌های اقتصادی برای هر دو روستا میانگین بالاتر از حد مطلوبیت عددی ۳ داشته است و این میانگین در مؤلفه‌های شاخص اقتصادی برای روستای گچین تا حدودی بیشتر

جدول ۴. مقایسه سطح سواد و سن پاسخگویان

سن	سطح سواد											
	بی‌سواد		خواندن و نوشتن		سیکل		دیپلم		لیسانس و بالاتر		جمع	
	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین
۲۰-۱۰	۰	۰/۶	۰	۰/۶	۰	۲/۵	۳/۲	۳/۸	۰	۰/۶	۳/۲	۸/۱
۳۰-۲۰	۰	۰/۰	۰	۰/۶	۳/۲	۱۷/۵	۳۰/۱	۲۴/۴	۴/۵	۴/۴	۳۷/۸	۵۸/۱
۴۰-۳۰	۰	۰/۶	۲/۶	۱/۶	۱۴/۷	۴/۴	۸/۳	۸/۸	۱/۹	۱/۳	۲۷/۶	۲۰/۶
۵۰-۴۰	۰	۱/۳	۷/۷	۵/۶	۱۰/۹	۲/۵	۰	۲/۵	۰	۱/۳	۱۸/۶	۹/۴
۵۰+	۷/۱	۵/۰	۵/۸	۶/۹	۰	۱/۹	۰	۱/۳	۰	۰/۰	۱۲/۸	۳/۸
مجموع	۷/۱	۷/۵	۱۶/۰	۱۵/۶	۲۸/۸	۲۸/۸	۴۱/۷	۴۰/۶	۶/۴	۷/۵	۱۰۰	۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

فصلنامه پژوهش های روستایی

جدول ۵. مقایسه شغل سابق و شغل اصلی پاسخگویان

شغل سابق	شغل اصلی											
	فروش کالا		کشاورزی		کارگری		سایر		مجموع			
	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین		
اشتغال در خارج از کشور	۵۶/۲	۴۴/۵	–	۰/۰	–	۲/۷	–	۴/۸	۵۶/۲	۵۲/۱		
اشتغال در داخل کشور	۲۲/۳	۲۱/۲	۰/۸	۰/۷	۱۶/۹	۱۶/۴	–	۲/۱	۰/۴۰	۴۰/۴		
اشتغال در هردو حوزه	–	۳/۴	–	۰/۰	–	۰/۰	۳/۸	۴/۱	۳/۸	۷/۵		
مجموع	۷۸/۵	۶۹/۲	۰/۸	۰/۷	۱۶/۹	۱۹/۲	۳/۸	۱۱/۰	۱۰۰	۱۰۰		

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۴

فصلنامه پژوهش های روستایی

جدول۶. بررسی اثرات اقتصادی فعالیت اقتصاد غیر رسمی در مناطق مورد مطالعه

مؤلفه های شاخص اقتصادی	مطلوبیت عددی شاخص‌های مورد آزمون-۳											
	میانگین		T آماره آزمون		سطح معناداری		تفاوت از حد مطلوبیت		فاصله اطمینان ۹۵ درصد			
									کمترین		بالاترین	
	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین
۱- اطلاع از وضعیت بازار و محصولات تقاضا	۳/۶۵	۳/۹۹	۱۰/۶۱	۱۵/۷۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۶۴۸	۰/۹۸۱	۰/۵۳	۰/۸۵	۰/۷۷	۱/۱۱
۲- کاهش واسطه‌ها در رساندن محصول	۳/۱۳	۳/۵۲	۱/۸۷	۶/۷۵	۰/۰۰۶	۰/۰۰۰	۰/۱۲۸	۰/۵۳۸	۰/۸۹	۰/۳۸	۱/۱۵	۰/۶۹
۳- بهبود کلی وضعیت اقتصادی روستا	۴/۰۲	۴/۵۸	۱۵/۵۰	۳۱/۶۲	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱/۰۱۷	۱/۵۷۷	۰/۴۲	۱/۴۸	۰/۶۷	۱/۶۸
۴- پیدایش فرصت‌های جدید شغلی	۴/۱۷	۴/۵۸	۱۹/۴۳	۳۲/۳۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱/۱۶۸	۱/۵۷۷	-۰/۰۱	۱/۴۸	۰/۲۶	۱/۶۸
۵- آگاهی از ذائقه مصرف‌کنندگان	۳/۵۵	۳/۸۴	۸/۶۲	۱۲/۸۸	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۴۷	۰/۸۴۶	۱/۰۵	۰/۷۱	۱/۲۹	۰/۹۸
۵- استفاده از تسهیلات رفاهی و مالی (وام‌ها و انواع تسهیلات)	۲/۹۷	۳/۲۱	-۷/۴۱	۳/۰۳	۰/۰۲۱	۰/۰۰۳	-۰/۰۲۸	۰/۲۲۴	۰/۱۶	۰/۰۸	۰/۲۱	۰/۳۷
۶- داشتن ثبات و امنیت شغلی	۳/۷۱	۳/۷۸	۱۰/۳۱	۱۱/۹۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۷۰۹	۰/۷۷۶	۰/۵۷	۰/۶۴	۰/۸۵	۰/۹۱
۷- امید به آینده شغلی	۳/۸۸	۳/۹۱	۱۹/۳۰	۱۹/۶۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۸۷۹	۰/۹۱۰	۰/۷۹	۰/۸۲	۰/۹۷	۱/۰۰
۸- رضایت از شغل و میزان درآمد	۳/۵۷	۴/۲۹	۸/۰۹	۱۸/۸۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۷۰	۱/۲۷۶	۰/۴۳	۱/۱۴	۰/۷۱	۱/۴۱
۹- امکان پس‌انداز بخشی از درآمد	۲/۶۴	۲/۷۹	۳/۳۶	۴/۰۸	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۳۶۳	۰/۲۰۵	۰/۴۶	۰/۳۱	۰/۲۷	۰/۱۰
۱۰- افزایش خوداتکایی اقتصادی در روستا (تهیه و توزیع انواع کالاها)	۳/۶۵	۴/۳۹	۱۱/۶۳	۲۴/۵۲	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۶۵۴	۱/۴۰۴	۰/۵۴	۱/۲۹	۰/۷۶	۱/۵۲
۱۱- تقویت نهادهای مالی و اعتباری	۲/۹۸	۳/۰۷	-/۳۱	۳/۲۰	۰/۰۷۴	۰/۰۰۲	-۰/۰۱۷	۰/۰۷۷	-۰/۱۲	۰/۰۴	۰/۰۹	۰/۱۹
۱۲- کاهش احساس فقر	۳/۶۳	۳/۸۷	۱۱/۷۷	۱۷/۶۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۶۳۱	۱/۰۸۳	۰/۵۳	۰/۹۶	۰/۷۴	۱/۲۱

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴ فصلنامه پژوهش های روستایی

از روستای ده‌شیخ بوده است، به گونه‌ای که تعدادی از این مؤلفه‌ها میانگین بیشتر از ۴ هستند. تنها در مؤلفه امکان پس‌انداز بخشی از درآمد در هر دو روستا میانگین از حد مطلوبیت کمتر بوده است و در مؤلفه تقویت نهادهای مالی و اعتباری این اثرگذاری در روستای گچین بیشتر از روستای ده‌شیخ بوده است. سایر متغیرها با توجه به سطح معناداری به‌دست‌آمده که کمتر از آلفای ۰/۰۵ هستند، اثرگذاری مثبت و بالایی دارند که نشان‌دهنده آثار مثبت فعالیت واردات غیررسمی کالا و محصولات خارجی در ابعاد اقتصادی بر روستاهاست. در واقع این فعالیت با متنوع‌کردن اشتغال و ایجاد مشاغل غیرزراعی، سودآوری و درآمدزایی بالا، زمینه‌های جذب نیروی کار برای جوانان منطقه و حتی مناطق هم‌جوار را فراهم کرده است و از این طرق از میزان تمایل جوانان به مهاجرت به شهرها و مناطق دیگر کاسته است. به گونه‌ای که موجب رضایتمندی زیاد روستاییان این مناطق از درآمد و شغل خود شده است و حتی خواستار مساعدت و همکاری و حمایت دولت و سازمان‌ها برای رونق بیشتر این فعالیت‌ها در مناطقشان هستند (جدول شماره ۶).

پیامدهای اجتماعی فعالیت غیررسمی بر توسعه نواحی روستایی

دومین شاخص مطرح‌شده در زمینه اثرگذاری فعالیت‌های

جدول ۷. بررسی پیامدهای اجتماعی فعالیت اقتصاد غیررسمی در مناطق مطالعه‌شده

مؤلفه‌های شاخص اجتماعی	مطلوبیت عددی شاخص‌های مورد آزمون-۳											
	میانگین		T آماره آزمون		سطح معناداری		تفاوت از حد مطلوبیت		فاصله اطمینان ۹۵ درصد			
									کمترین		بالاترین	
	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین
۱- افزایش مشارکت روستاییان در امور	۳/۱۴	۱/۹۷	۲/۴۹۹	-۱۴/۷۵	۰/۰۱۳	۰/۰۰۰	۰/۱۴۰	-۱/۰۳۸	۰/۰۳	-۱/۱	۰/۲۵	-۰/۹۰
۲- افزایش تصمیم‌گیری روستاییان در امور	۳/۲۴	۲/۱۹	۴/۶۲۳	-۱۱/۲۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۳۶	-۰/۸۱۸	۰/۱۴	-۰/۹۶	۰/۳۴	-۰/۶۸
۳- کاهش روند مهاجرت از روستا به شهر	۳/۳۳	۳/۵۲	۵/۶۷۶	۹/۳۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۳۳۱	۰/۵۲۸	۰/۲۲	۰/۴۲	۰/۴۵	۰/۶۴
۴- افزایش سطح دانش و اطلاعات عمومی	۳/۳۹	۲/۵۶	۷/۲۵۹	-۶/۶۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۳	۰/۳۹۳	-۰/۴۴۰	۰/۲۹	-۰/۵۷	۰/۵۰	-۰/۳۱
۵- یادگیری مهارت‌های جدید در فعالیت	۳/۳۷	۲/۴۹	۵/۶۹۶	-۷/۰۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۳۷۱	-۰/۵۲۲	۰/۲۴	-۰/۶۶	۰/۵۰	-۰/۳۸
۶- تغییرات در شیوه‌های زندگی اجتماعی	۳/۴۴	۲/۸۱	۸/۵۹۹	-۲/۶۶	۰/۰۰۰	۰/۰۰۳	۰/۴۳۸	-۰/۲۰۶	۰/۳۴	-۰/۳۴	۰/۵۴	-۰/۰۷
۷- افزایش سطح بهداشت زندگی روستاییان	۳/۹۴	۲/۹۳	۲۶/۹۰۲	-۱/۰۱	۰/۰۰۰	۰/۲۷۱	۰/۹۳۸	-۰/۰۷۵	۰/۸۷	-۰/۲۱	۱/۰۱	۰/۰۶
۸- افزایش سطح رفاه خانوارهای روستایی	۳/۸۹	۳/۵۸	۲۱/۱۰۱	۱۱/۱۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۸۸۸	۰/۵۶۳	۰/۸۰	۰/۴۶	۰/۹۷	۰/۶۷
۹- دستیابی به آخرین اطلاعات	۳/۴۹	۲/۸۳	۱۰/۳۰۶	-۲/۸۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۴	۰/۴۳۳	-۰/۱۷۵	۰/۴۰	-۰/۲۹	۰/۵۹	-۰/۰۶
۱۰- افزایش ارتباط بین خانوارهای روستایی	۳/۴۳	۳/۰۶	۸/۳۹۳	۰/۹۲	۰/۰۰۰	۰/۳۵۷	۰/۱۶۳	۰/۰۳۱	۰/۳۳	-۰/۰۹	۰/۵۳	۰/۱۶
۱۱- ایجاد علاقه برای ادامه تحصیل فرزندان	۳/۱۶	۲/۱۳	۲/۴۵۹	-۱۳/۰۷	۰/۰۱۵	۰/۰۰۰	۰/۵۷۳	-۰/۸۷۵	۰/۰۳	-۱/۰	۰/۲۹	-۰/۷۵
۱۲- ایجاد علاقه برای استفاده از تکنولوژی	۳/۵۷	۲/۸۰	۱۰/۴۰۵	-۳/۰۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۲	۰/۲۵۸	-۰/۲۳۱	۰/۴۶	-۰/۳۶	۰/۶۸	-۰/۱۰
۱۳- تأثیرپذیری از فرهنگ غیربومی در محیط	۳/۲۶	۲/۵۶	۴/۵۳۹	-۶/۷۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۳۳	-۰/۴۶۵	۰/۱۵	-۰/۵۹	۰/۳۷	-۰/۳۴

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

فصلنامه پژوهش های روستایی

غیرقانونی خریدوفروش کالا بر روند توسعه روستاهای مورد مطالعه شاخص اجتماعی است که در آن گویه‌های مختلفی از جمله ثبات و انسجام اجتماعی و مراودات خانوادگی، مهاجرت، مشارکت در امور محلی و غیره مطرح شده است.

همان‌گونه که یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد، تمامی مؤلفه‌های مربوطه در روستای ده‌شیخ میانگین بالاتر از حد مطلوبیت عددی ۳ را دارند، در حالی که در روستای گچین تنها سه مؤلفه کاهش روند مهاجرت از روستا، افزایش سطح رفاه خانوارهای روستایی و افزایش ارتباط بین خانوارها از مجموع ۱۳ مؤلفه مربوطه میانگین بالاتر از حد مطلوبیت داشته است و بقیه گویه‌ها میانگین کمتر از ۳ داشته است.

این امر اختلاف بین دو روستا در زمینه اثرگذاری فعالیت واردات کالاهای غیررسمی را نشان می‌دهد که با وجود اثرگذاری نسبتاً مشابه اقتصادی، در شاخص اجتماعی این اثرگذاری متفاوت و به گونه‌ای دیگر است. آثار اجتماعی این فعالیت با سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ در روستای ده‌شیخ کاملاً مثبت و معنادار است، در حالی که این اثرگذاری در روستای گچین بسیار کم است و فعالیت اقتصاد غیررسمی، آثار مثبت و معناداری را در ابعاد اجتماعی روستای گچین دربرنداشته است و یا آثار آن برای تمامی روستاییان ملموس نبوده است. طبق یافته‌های حاصل از مصاحبه با دهیار و شوراها و برخی پاسخ‌گویان در پاسخ به سؤالات باز پرسش‌نامه، درباره علت

این موضوع (پیامدهای ضعیف اجتماعی فعالیت غیر رسمی کالا) در روستای گچین، میزان مشارکت بسیار کم روستاییان در موضوعات گوناگون با وجود داشتن درآمدهای هنگفت و نداشتن‌مراوده و ارتباطات آن‌ها بیان شده است که این موضوع خود نشئت‌گرفته از تعارضات و اختلافات قومی‌قبیله‌ای این روستاییان از گذشته‌های دور تاکنون است. این موضوع از مهم‌ترین دلایل متفرق‌بودن روستا، انسجام‌نداشتن، مراوده و همکاری آن‌ها با یکدیگرو با دهیار یا مشارکت در امور عام‌المنفعه است (جدول شماره ۷).

پیامدهای کالبدی فعالیت غیررسمی بر توسعه نواحی روستایی

نتایج حاصل از تحلیل اثرگذاری فعالیت غیر رسمی واردات کالا بر توسعه کالبدی و فیزیکی روستاهای مطالعه‌شده نشان می‌دهد که تحلیل میانگین عددی حاصل از محاسبه متغیرها در بین پاسخ‌گویان مبین زیادبودن مقادیر به‌دست‌آمده در تمامی مؤلفه‌های مورد مطالعه در روستای ده‌شیخ از حد مطلوبیت عددی ۳ ارزیابی شده است که این مؤلفه‌های مدنظر در بیشتر موارد در روستای گچین کمتر از حد مطلوبیت ۳ بوده است. بنابراین تفاوت معناداری در سطح آلفا ۰/۰۵ قابل مشاهده است و تفاوت آن‌ها از مطلوبیت عددی مورد آزمون نیز عمدتاً به شکل مثبت برای روستای ده‌شیخ ارزیابی و برآورده شده است.

این فعالیت برای روستای گچین در این شاخص تحول و تغییر چشمگیری نداشته است و به این معناست که فعالیت تجارت غیرقانونی کالا در هر دو روستا آثار و پیامدهای اقتصادی کاملاً مثبت و مؤثر داشته است، اما با وجود اینکه این اثرگذاری در ابعاد کالبدی

جدول ۸. بررسی پیامدهای کالبدی فعالیت اقتصاد غیررسمی در مناطق مطالعه‌شده

مؤلفه‌های شاخص کالبدی	مطلوبیت عددی شاخص های مورد آزمون- ۳											
	میانگین		T آماره آزمون		سطح معناداری		تفاوت از حد مطلوبیت		فاصله اطمینان ۹۵ درصد			
									کمترین		بالاترین	
	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین
۱- میزان نظارت بر ساخت‌وساز مسکن	۳/۸۲	۲/۹۱	۱۵/۸۶۲	-۱/۵۴۶	۰/۰۰۰	۰/۰۱۲	۰/۸۲۰	-۰/۰۹۴	۰/۷۲	-۰/۲۱	۰/۹۲	۰/۰۳
۲- بهبود کیفیت ساخت‌وساز	۴/۰۴	۲/۹۸	۲۲/۸۹۳	-۰/۳۸۰	۰/۰۰۰	۰/۷۰۴	۱/۰۴۵	-۰/۰۲۵	۰/۹۵	-۰/۱۵	۱/۱۴	۰/۱۰
۳- رضایت از نوع مصالح به‌کاررفته	۳/۸۸	۲/۶	۱۹/۴۹۰	-۰/۶۶۹	۰/۰۰۰	۰/۵۰۴	۰/۸۸۲	-۰/۰۴۴	۰/۷۹	-۰/۱۷	۰/۹۷	۰/۰۹
۴- رعایت قوانین مربوط به ساخت‌وساز	۴/۰۸	۳/۰۱	۱۷/۷۳۷	۰/۱۹۷	۰/۰۰۰	۰/۸۴۴	۱/۰۸۴	۰/۰۱۳	۰/۹۶	-۰/۱۱	۱/۲۰	۰/۱۴
۵- استحکام و ایمنی مساکن در برابر حوادث	۴/۱۵	۲/۵۶	۲۵/۰۰۲	-۵/۷۸۸	/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱/۱۴۶	-۰/۴۳۸	۱/۰۶	-۰/۵۹	۱/۲۴	-۰/۲۹
۶- رضایت از مساحت واحد مسکونی	۳/۸۳	۲/۸۳	۱۷/۵۲۲	-۲/۳۲	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۸۳۱	-۰/۱۶۹	۰/۷۴	-۰/۳۱	۰/۹۳	-۰/۰۳
۷- هماهنگ بودن فرم و قالب مسکن با نیاز	۳/۷۰	۳/۲۴	۱۶/۴۷۸	۳/۱۶	۰/۰۰۰	۰/۰۲۰	۰/۷۰۲	۰/۲۳۷	۰/۶۲	۰/۱۰	۰/۷۹	۰/۳۷
۸- دفع پساب‌ها و فاضلاب‌های خانگی	۳/۷۳	۲/۹۱	۱۳/۲۹۶	-۱/۲۲۰	۰/۰۰۰	۰/۲۲۴	۰/۷۳۰	-۰/۰۸۷	۰/۶۲	-۰/۲۳	۰/۸۴	۰/۰۵
۹- بهبود کیفیت فیزیکی و کالبدی روستا	۳/۸۰	۲/۴۴	۱۷/۸۰۸	-۸/۴۷۹	۰/۰۰۰	۰/۷۰۱	۰/۸۰۳	-۰/۵۵۶	۰/۷۱	-۰/۶۹	۰/۸۹	-۰/۴۳
۱۰- رضایت از انواع زیرساخت‌ها و خدمات	۳/۵۵	۲/۵۰	۹/۷۷۰	-۷/۲۵۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۵۱	-۰/۴۹۷	۰/۴۴	-۰/۶۳	۰/۶۶	-۰/۳۶
۱۱- رعایت حریم میان محل استقرار احشام	۳/۳۳	۲/۵۱	۵/۷۸۵	-۹/۸۷۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۳۳۱	-۰/۴۸۷	۰/۲۲	-۰/۶۳	۰/۴۴	-۰/۳۵
۱۲- پرهیز از استقرار واحدهای مسکونی حریم	۳/۴۴	۲/۹۸	۹/۳۰۹	-۰/۴۱۶	۰/۰۰۰	۰/۰۶۷	۰/۴۳۸	-۰/۰۲۵	۰/۳۵	-۰/۱۴	۰/۵۳	۰/۰۹

منبع: یافت‌های پژوهش، ۱۳۹۴

جدول ۹. وضعیت پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و کالبدی فعالیت اقتصادی غیررسمی

شاخص	مطلوبیت عددی شاخص های مورد آزمون-۳											
	میانگین		T آماره آزمون		سطح معناداری		تفاوت از حد مطلوبیت		فاصله اطمینان ۹۵درصد			
									کمترین		بالاترین	
	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین	ده‌شیخ	گچین
اقتصادی	۴/۶۱۰۶	۵/۰۱۱	۳/۰۱۰	۵/۴۳۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱/۵۴۶۲	۲/۰۱۱۶	۱/۴۰۲۶	۱/۹۳۸۴	۱/۶۱۸۵	۲/۰۸۴۷۵
اجتماعی	۴/۴۷۴	۲/۹۴۳	۳/۸۸	۱/۸۳۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱/۴۷۴۸	۰/۵۴۳۸	۱/۳۹۹۸	۰/۴۸۴۹۴	۱/۵۴۹۸	۰/۶۰۲۸۰
کالبدی	۴/۵۴۰	۲/۹۷۴	۳/۲۶	۱/۴۳۲	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱/۵۴۳۲	۰/۳۹۴۸	۱/۴۵۲۷	۰/۳۴۰۶۲	۱/۶۴۰۱	۰/۴۴۹۱۲

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

فصلنامه پژوهش های روستایی

و اجتماعی روستای ده‌شیخ قابل رؤیت و ارزیابی است، در ابعاد اجتماعی و کالبدی روستای گچین اثر چشمگیر نداشته و نتوانسته است روی فرهنگ و ویژگی‌های اجتماعی ساکنان و همین‌طور بهبود بافت کالبدی و فیزیکی روستا بازتاب مؤثری داشته باشد.

این موضوع نیز طبق یافته‌های حاصل از مصاحبه‌های باز با پاسخ‌گویان به تفکرات سنتی و سبک زندگی سنتی تجار منطقه و علاقه و رغبت‌نداشتن به ساخت‌وسازهای جدید آن‌ها بازمی‌گردد. در واقع آن‌ها تمایلی به ساخت‌وسازهای جدید و مستحکم‌کردن مساکن و مغازه‌های کاه‌گلی خود ندارند و به دلیل علاقه به سبک و شیوه زندگی سنتی‌شان حاضر به انجام تغییر اساسی در بافت کالبدی و فیزیکی روستا نیستند. همچنین به دلیل مشارکت‌نکردن در کارهای عام‌المنفعه و همکاری با شوراها و دهیار از یک سو و حجم تردد زیاد خودروها و وسایل نقلیه و آلودگی‌های ناشی از آن‌ها از سوی دیگر، بافت کالبدی روستا وضعیت مناسبی ندارد (جدول شماره ۸).

پیامدهای فعالیت غیررسمی بر توسعه نواحی روستایی

نتایج حاصل از تحلیل اثرگذاری شاخص‌های عمده اقتصادی، اجتماعی و کالبدی فعالیت واردات غیررسمی کالاها بر روستاها، از دیدگاه خانوارهای محلی روستاهای هر دو منطقه نشان می‌دهد که تحلیل میانگین عددی حاصل از محاسبه متغیرها در توسعه مناطق روستایی در بین پاسخ‌گویان مبین زیاد بودن مقادیر میانگین به‌دست‌آمده در هر سه شاخص اقتصادی و اجتماعی و کالبدی برای روستای ده‌شیخ و شاخص اقتصادی در روستای گچین از حد مطلوبیت عددی ۳ ارزیابی شده است. در روستای گچین دو شاخص اجتماعی و کالبدی کمتر از حد مطلوبیت عددی موردآزمون ارزیابی و برآورد شده است (جدول شماره ۹).

همچنین نتایج حاصل از آزمون من‌ویتنی نیز وجود تفاوت معنادار در میزان اثرگذاری شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی و کالبدی در هر دو روستا را نشان می‌دهد؛ یعنی هرچند که این فعالیت موجب رونق اقتصادی در هر دو روستا حتی به نسبت بیشتر در گچین شده است، این فعالیت آثار بسیار مثبتی را در ابعاد فیزیکی‌کالبدی و اجتماعی در کنار رونق اقتصادی برای روستاییان ده‌شیخ و سیگار لامرد فارس به همراه داشته است و چهره جدیدی در روستا به وجود آورده است، اما این فعالیت با وجود درآمدزایی زیاد آن در گچین نتوانسته است آثار مطلوبی را بر بافت کالبدی و محیط اجتماعی و فرهنگی آن داشته باشد (جدول شماره ۱۰).

پیامدهای گوناگون اقتصادی، اجتماعی و کالبدی حاصل از پدیده فعالیت‌های غیررسمی بر نواحی روستایی مطالعه‌شده اهمیت و اولویت یکسانی ندارند. بر اساس یافته‌های جدول شماره ۱۱ درباره آزمون فریدمن می‌توان بیان کرد که گویه پیدایش فرصت‌های شغلی جدید در روستا، با کسب بیشترین میانگین رتبه‌ای ۹/۹۷ در منطقه ده‌شیخ و ۱۰/۰۶ در روستای گچین، در بین گویه‌های متغیرهای اقتصادی بیشترین اهمیت را در بین سایر گویه‌ها دارد. در شاخص اجتماعی، مؤلفه افزایش سطح بهداشت زندگی روستایان با میانگین رتبه‌ای (۹/۷۶)، در منطقه ده‌شیخ و افزایش سطح رفاه خانوارهای روستایی با میانگین رتبه‌ای (۱۰/۳۱)، در روستای گچین بیشترین اثرپذیری را در بین سایر گویه‌ها داشته‌اند و در نهایت استحکام و ایمنی مساکن در برابر حوادث، با میانگین ۸/۳۶ در منطقه ده‌شیخ فارس و رعایت قوانین مربوط به ساخت‌وساز مسکن با میانگین ۷/۲۴ در روستای گچین، در بین متغیرهای کالبدی، بیشترین اهمیت را بین دیگر گویه‌ها دارد.

سرانجام، با توجه به یافته‌های جدول شماره ۱۲ می‌توان مشاهده کرد که میانگین عددی هر سه متغیر در روستای ده‌شیخ تقریباً یکسان است و توزیع تقریباً یکسانی دارند؛ اما این میانگین برای شاخص‌های روستای گچین اختلاف فاحشی دارند، به گونه‌ای که شاخص اقتصادی با میانگین ۵۰/۱۴۲ بیشترین و شاخص‌های اجتماعی و کالبدی به ترتیب با میانگین ۳۵/۴۶۷۵ و ۳۳/۹۹۳۵ کمترین تأثیرپذیری را داشته‌اند. درنهایت در رتبه‌بندی شاخص‌ها، در روستای ده‌شیخ، رتبه اول مربوط به متغیر شماره ۱ یعنی شاخص اقتصادی، رتبه دوم مربوط به متغیر شماره ۳، یعنی شاخص کالبدی و رتبه سوم مربوط به متغیر شماره ۲ یعنی شاخص اجتماعی است. در صورتی که همین رتبه‌ها در روستای گچین به ترتیب متعلق به

جدول ۱۰. مقایسه نظرات روستاییان درباره آثار فعالیت اقتصاد غیررسمی بر پایه آزمون من‌ویتنی

آثار	نام روستا	تعداد	میانگین رتبه	مجموع رتبه‌ها	U من‌ویتنی	Z	Sig.
اقتصادی	ده‌شیخ	۱۵۱	۱۲۶/۳۵	۱۹۰۷۹/۵۰	۷۶۰۳/۵۰۰	-۵/۵۹۴	۰/۰۰۰
	گچین	۱۵۹	۱۸۳/۱۸	۲۹۱۲۵/۵۰			
اجتماعی	ده‌شیخ	۱۵۵	۲۲۶/۵۵	۳۵۱۱۴/۵۰	۱۶۲۰/۵۰۰	-۱۳/۳۲۳	۰/۰۰۰
	گچین	۱۵۹	۹۰/۱۹	۱۴۳۴۰/۵۰			
کالبدی	ده‌شیخ	۱۵۵	۲۲۹/۶۳	۳۵۵۹۳/۰۰	۱۱۴۲/۰۰۰	-۱۳/۹۱۸	۰/۰۰۰
	گچین	۱۵۹	۸۷/۱۸	۱۳۸۶۲/۰۰			

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۴

فصلنامه پژوهش های روستایی

شاخص اقتصادی، اجتماعی و کالبدی است.

بحث و نتیجه‌گیری

توسعه روستایی یکی از اهداف کشورها و دولت‌ها به ویژه در کشورهای درحال‌توسعه است؛ چراکه روستاها با داشتن منابع طبیعی و کشاورزی، با مسائل و مشکلات فراوانی مثل فقر، بیکاری، ضعف زیرساخت‌های مناسب اقتصادی، کمبود فعالیت‌های خدماتی درون‌زا، کم‌بودن نرخ بهره‌وری در بخش کشاورزی و بخش تولیدات روستایی از یک‌سو و تخریب منابع طبیعی از سوی دیگر مواجه هستند که توسعه روستاها و ایجاد اشتغال پایدار در آن را تا حدودی غیرممکن ساخته است (Byrd, Bosley, & Dronberger, 2009). بنابراین لزوم حفظ مناطق روستایی در راستای بهره‌برداری بهینه از فضاهای جغرافیایی در فرایند توسعه ملی در گرو تنوع بخشی و رواج

جدول ۱۱. رتبه‌بندی مؤلفه‌های آثار اقتصادی، اجتماعی و کالبدی در مناطق مطالعه‌شده بر پایه آزمون فریدمن

اقتصادی					اجتماعی					کالبدی				
گویه‌ها	شاخص فریدمن و رتبه				گویه‌ها	شاخص فریدمن و رتبه				گویه‌ها	شاخص فریدمن و رتبه			
	ده‌شیخ		گچین			ده‌شیخ		گچین			ده‌شیخ		گچین	
	میزان	رتبه	میزان	رتبه		میزان	رتبه	میزان	رتبه		میزان	رتبه	میزان	رتبه
Q۱	۷/۶۵	۶	۷/۶۰	۶	Q۱	۵/۵۹	۱۳	۴/۱۲	۱۳	Q۱	۶/۶۹	۵	۶/۷۲	۲
Q۲	۵/۲۹	۹	۵/۷۶	۱۰	Q۲	۵/۹۷	۱۱	۴/۹۴	۱۱	Q۲	۷/۸۱	۳	۶/۰۰	۶
Q۳	۹/۳۳	۲	۹/۹۱	۲	Q۳	۶/۷۲	۷	۱۰/۲۸	۲	Q۳	۶/۹۵	۴	۶/۰۸	۵
Q۴	۹/۹۷	۱	۱۰/۰۸	۱	Q۴	۶/۵۵	۸	۶/۲۸	۷	Q۴	۸/۱۳	۲	۷/۲۴	۱
Q۵	۷/۲۶	۸	۶/۹۶	۸	Q۵	۶/۴۲	۹	۶/۰۹	۹	Q۵	۸/۳۶	۱	۵/۵۳	۸
Q۶	۴/۶۲	۱۰	۴/۴۸	۱۱	Q۶	۷/۰۸	۳	۷/۳۲	۵	Q۶	۶/۷۸	۶	۶/۵۴	۴
Q۷	۷/۸۵	۴	۶/۷۱	۹	Q۷	۹/۷۶	۱	۷/۸۴	۳	Q۷	۵/۹۳	۹	۵/۹۴	۷
Q۸	۸/۵۶	۳	۷/۰۷	۷	Q۸	۹/۳۱	۲	۱۰/۳۱	۱	Q۸	۶/۴۲	۸	۶/۷۰	۳
Q۹	۷/۴۱	۷	۸/۷۶	۴	Q۹	۶/۹۳	۶	۷/۴۲	۴	Q۹	۶/۶۰	۷	۵/۲۲	۹
Q۱۰	۳/۲۸	۱۱	۲/۹۱	۱۳	Q۱۰	۷/۱۱	۵	۶/۲۳	۶	Q۱۰	۵/۳۴	۱۰	۵/۰۱	۱۰
Q۱۱	۷/۴۱	۷	۹/۰۳	۳	Q۱۱	۵/۶۸	۱۲	۴/۸۰	۱۲	Q۱۱	۴/۲۷	۱۲	۳/۵۴	۱۲
Q۱۲	۴/۶۲	۱۰	۳/۸۳	۱۲	Q۱۲	۷/۵۴	۴	۷/۱۶	۶	Q۱۲	۴/۷۲	۱۱	۴/۱۵	۱۱
Q۱۳	۷/۷۶	۵	۷/۹۰	۵	Q۱۳	۶/۳۳	۱۰	۵/۲۳	۱۰					

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

فصلنامه پژوهش های روستایی

جدول ۱۲. رتبه‌بندی آثار فعالیت واردات غیرقانونی کالاهای در مناطق مورد مطالعه بر اساس آماره آزمون فریدمن

متغیرهای اصلی	نام منطقه	میانگین عددی	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	میانگین رتبه‌ای فریدمن
اقتصادی	ده‌شیخ	۴۵/۸۳۸۲	۶/۷۰۶۲۴	۳۲/۰۰	۶۰/۰۰	۲/۲۳
	گچین	۵۰/۱۴۲۹	۴/۶۱۲۳۳	۳۹/۰۰	۶۰/۰۰	۳/۰۰
اجتماعی	ده‌شیخ	۴۴/۸۷۸۶	۴/۴۷۳۷۳	۳۲/۰۰	۵۴/۰۰	۱/۷۵
	گچین	۳۵/۴۶۷۵	۳/۷۰۸۶۲	۲۶/۰۰	۴۶/۰۰	۱/۶۰
کالبدی	ده‌شیخ	۴۵/۵۷۸۹	۵/۶۷۸۵۰	۳۴/۰۰	۵۸/۰۰	۲/۰۲
	گچین	۳۳/۹۹۳۵	۳/۳۹۰۶۸	۲۵/۰۰	۴۷/۰۰	۱/۴۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

فصلنامه پژوهش های روستایی

اشکال جدید فعالیت‌های اقتصادی در کنار فعالیت‌های کشاورزی است (Horakova, 2010).

همان‌گونه که نتایج تحقیق نشان داد، یکی از اشکال این تنوع، رواج فعالیت واردات غیرقانونی کالا به‌خصوص در روستاهای نواحی مرزی کشور است که این موضوع به دلیل نابرابری‌ها و دوگانگی‌های ناحیه‌ای است که موجب شده است مناطق مرزی از چرخه توسعه بازمانند؛ زیرا از یك سو به دلیل جوان‌بودن جمعیت و جذب‌نشدن نیروی کار به فعالیت‌های مولد، بخشی از نیروی کار به دنبال مشاغل کاذب می‌روند و از سوی دیگر، به دلیل وجود تقاضا برای تولیدات خارجی که نشئت‌گرفته از اشباع‌نشدن خواسته‌های مردم از طرق رسمی و قانونی است، ورود کالاها از مجاری غیرقانونی و غیررسمی و سودآوری بیش از حد آن را توجیه می‌کند و در نهایت این فرایند، منجر به پدیده‌ای به نام قاچاق کالا می‌شود که امروزه این پدیده به خصوص در روستاهای نواحی مرزی، به دلیل وجود مشکلات و محرومیت‌های شدید نداشتن امنیت شغلی و سرمایه‌گذاری در این مناطق، به نحو چشمگیری در حال گسترش است و پیامدها و اثرات گوناگونی بر سکونتگاه‌های روستایی این نواحی دارد. همان‌گونه که نتایج حاصل مقایسه تطبیقی دو نوع از این سکونتگاه‌های روستایی با اقتصاد مبتنی بر واردات غیررسمی کالا در دو استان فارس و هرمزگان نشان داد، آثار اقتصادی این فعالیت در هر دو روستا، بسیار مشهود و چشمگیر است.

طبق یافته‌های تحقیق این فعالیت در افزایش درآمد، فرصت‌های شغلی جدید، بهبود وضعیت اقتصادی و سرمایه‌گذاری، رضایت از درآمد و شغل ساکنان روستاهای مورد مطالعه بسیار مؤثر بوده است، اما این آثار و پیامدهای شغلی بر وضعیت اجتماعی و کالبدی روستاهای مذکور متفاوت بوده است. این اثرگذاری در روستای ده‌شیخ مثبت ارزیابی شده است، اما در روستای گچین این اثرگذاری مشهود و ملموس نیست، در روستای ده‌شیخ به دلیل رونق اقتصادی بسیار این فعالیت، امروزه چهره روستا بسیار دگرگون و بافت کالبدی و فیزیکی سنتی روستا جای خود را به مغازه‌ها و پاساژهای لوکس و شیک داده است که اصلاً شباهتی به روستا ندارند و همچنین بافت مسکونی روستا نیز به دلیل درآمد زیاد روستاییان دگرگون شده است و با مصالح مرغوب و نظارت مناسب ساخت‌وساز شده است. افراد روستا در همکاری با یکدیگر و با شوراها و دهیار روستا بسیار فعال هستند و در کارهای عام‌المنفعه از جمله ساخت مساجد، معابر، سرویس‌های بهداشتی، استراحتگاه‌های مسافران و غیره مشارکت بسیار دارند، اما این روند در روستای گچین به شکلی دیگر است.

طبق یافته‌های حاصل از مصاحبه با دهیار فعلی و شوراهای سابق و برخی پاسخ‌گویان در پاسخ به سؤالات باز پرسش‌نامه، درباره علت این موضوع (پیامدهای ضعیف اجتماعی و کالبدی فعالیت غیر رسمی کالا) در روستای گچین، میزان مشارکت بسیار کم روستاییان در دیگر کارهاست. از گذشته‌های دور این روستا طوایف و اقوامی داشتند که در تعارض و اختلاف با یکدیگر بوده‌اند و روستا را به دو بخش پایین و بالا تقسیم کرده‌اند، به گونه ای که در دور قبل انتخاب شوراهای روستایی، نتایج این انتخابات به دلیل اختلافات و مشارکت‌نکردن مردمی باطل و روستا از داشتن شوراهای روستایی محروم شده است. همین موضوع یکی از مهم‌ترین دلایل متفرق‌بودن روستا، انسجام‌نداشتن، مراوده و همکاری آن‌ها با دهیار یا مشارکت در امور عام‌المنفعه است.

همچنین یکی دیگر از دلایلی که روستاییان در اثرات کالبدی از جمله تمایل به ساخت مساکن یا تغییرکاربری برخی مغازه‌ها و نوسازی یا بازسازی مراکز قدیمی خرید ندارند، در واقع سنتی‌بودن تفکرات و رواج فرهنگ گذشته ساکنان روستاست که تمایلی به ساخت‌وسازهای جدید و مستحکم‌کردن مساکن و مغازه‌های کاه‌گلی خود ندارند و به دلیل علاقه آن‌ها به سبک و شیوه زندگی سنتی‌شان حاضر به انجام تغییر اساسی در بافت کالبدی و فیزیکی روستا نیستند. روستایان و تجار گچینی با وجود درآمد بسیار زیاد اقتصادی از این فعالیت، از ساختن مکان‌هایی برای استراحت مشتریان و مسافران یا تعریض معابر یا ساخت سرویس‌های بهداشتی مناسب در روستا امتناع می‌کنند و علت این موضوع طبق گفته‌های پاسخ‌گویان، مشارکت‌نکردن مغازه‌داران و مردم در ساخت این مکان‌ها و دادن سرویس‌های خدماتی به روستاست.

بنابراین می‌توان این‌گونه جمع‌بندی کرد که مشارکت و داشتن فرهنگ تعاون و همکاری شاه‌کلید حل بسیاری از مشکلات و مسائل موجود در روستاست. همان‌گونه که نتایج تحقیق نشان داد، داشتن درآمد اقتصادی زیاد به‌تنهایی نمی‌تواند عاملی درتوسعه همه‌جانبه روستاها باشد، بلکه در کنار این عامل، عوامل دیگری نیز ضروری است که از جمله آن‌ها می‌توان به وجود فرهنگ مشارکت و همکاری بین روستاییان و مدیریت روستا (شورا، دهیار) اشاره کرد. همچنین پذیرفتن برخی تفکرات صحیح نوین در کنار حفظ تفکرات سنتی و بومی، از جمله نوسازی و بازسازی مساکن و مراکز خرید کاه‌گلی قدیمی و سنتی که امروزه استحکام و مقاومت لازم را در برابر بسیاری از مخاطرات طبیعی و انسانی ندارند یا ساخت مکان‌های خدماتی از جمله سرویس‌های بهداشتی در مسیر معابر یا تعریض بسیاری از معابر تنگ و باریک قدیمی که مانعی عمده در مسیر تردد خودروهای ورودی به روستاست. لذا لزوم توجه به این موضوع یعنی مشارکت و تفکرتعامل و فرهنگ نوین در کنار حفظ سنت‌ها به عنوان، یکی از عوامل رسیدن به توسعه همه‌جانبه لازم و ضروری به نظر می‌رسد و باید به آن در سایر برنامه‌ریزی‌های توسعه از جمله توسعه روستایی توجه و تأکید کرد.

نتیجه یافته‌های تحقیق حاضر را می‌توان با تعدادی از مطالعات صورت‌گرفته دیگر محققان مقایسه کرد؛ نتایج به‌دست‌آمده از این مطالعه با نتایج یافته‌های کهنه‌پوشی و جلالیان (۲۰۱۳)، امیرپناهی و همکاران (۲۰۱۵) و جعفری و حمیدی (۲۰۱۵) درباره تأثیر مثبت پدیده قاچاق بر زندگی مردم روستاها در زمینه‌های اشتغال، افزایش درآمد، فرصت‌های شغلی جدید، بهبود وضعیت اقتصادی و سرمایه‌گذاری، رضایت از درآمد و شغل ساکنان روستاهای مطالعه‌شده مطابقت دارد. همچنین در همه این مطالعات بیکاری و ضعف فعالیت‌های اقتصادی در منطقه، مهم‌ترین دلایل گرایش روستاییان به قاچاق کالا شناسایی شده است. همچنین نتایج به‌دست‌آمده در زمینه آثار پدیده قاچاق بر ابعاد کالبدی و فیزیکی یک منطقه با یافته‌های نسترن و همکاران (۲۰۱۵) مطابقت داشته است. اما برخلاف مطالعات قبلی آثار کالبدی و اجتماعی این پدیده در روستای گچین به شکل مثبت نبوده است و موجب پیشرفت‌های فیزیکی، کالبدی و همچنین انسجام و هماهنگی اجتماعی در منطقه مطالعه‌شده نشده است. همچنین برخلاف مطالعات قبلی که بیشتر به بررسی اثرات و ابعاد پدیده قاچاق در یک منطقه پرداخته است، این مطالعه به شکل مقایسه‌ای این ابعاد را دو منطقه متفاوت بررسی کرده است. در ادامه می‌توان این پشنهادها را ارائه داد:

- انجام مطالعات لازم برای شناسایی ظرفیت‌ها و خلق مزیت‌های اقتصادی جدید در راستای ایجاد اشتغالات گسترده‌تر و متنوع‌تر در سطح منطقه.

- رسمیت بخشیدن به تجارت کالا در این مناطق از طریق ایجاد بازارچه‌های مرزی فعال که در آن ساکنان این منطقه در اولویت ارائه خدمات و کالاها قرار گیرند.

- برنامه‌ریزی مناسب برای گسترش توریسم در این منطقه با توجه به توان‌های گردشگری آن در زمینه اکوتوریسم و توریسم تجاری که موجب ایجاد اشتغال و افزایش درآمد ساکنان آن می‌شود.

- برگزاری جلسات یا نشست‌هایی با افراد سرشناس روستا جهت همکاری و مشارکت هرچه بیشتر خود روستاییان در مسائل مربوط به روستا با توجه به خودکفایی اقتصادی روستا.

- سامان‌دهی راسته‌های دستفروشی: قرارگیری راسته‌های دستفروشی در پیاده‌روهای هسته مرکزی سبب ایجاد مشکلات در رفت‌وآمد، کاهش کیفیت محدوده مرزی، آلودگی‌های محیطی و غیره شده است و برنامه‌ریزی برای سامان‌دهی این فعالیت‌ها بسیار ضروری است.

- کاهش ترافیک عبوری از مرکز روستا و تهیه برنامه سامان‌دهی ترافیک، همچنین سامان‌دهی طرحی جداگانه برای محدوده تمرکز فعالیت‌های غیر رسمی در محدوده مطالعه‌شده.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر حامی مالی نداشته است و نتیجه فعالیت علمی نویسندگان است.

References

Abdi, E. (2009). [*Evaluating the influences of development of border markets on surrounding areas; The case study of border market of Sheikh Saleh Salase Babakhani City in Kermanshah Province* (Persian)] (MA thesis). Tehran: Tarbiat Modares University.

Alam al-Hoda, S. (2005). [*Investigating the aspects of smuggling and currency* (Persian)] [Internet]. 2015 [2015 July 4]. Available from: http://www.epe.ir/

Amanpour, S., Manoochehri, S., Akbari, M., & Abbassi, Z. (2015). [Analysis of the elimination of smuggling effects on the quality of life of the villagers (Case study: Border villages in city of Marivan) (Persian)]. *Ettela'at-e Joghrafiyayi, 24*(96), 121-34.

Amirpanahi, M., Taleb, M., & Mirzaei, H. (2015). [Boundary market and rural areas: Investigating the role of villagers in the boundary market of BANE (Persian)]. *Journal of Rural Research, 6*(3), 515-44.

Andalib, A. (2001). [*The basic theory and principles of spatial planning in border areas of the Islamic Republic of Iran* (Persian)]. Tehran: Sepah-e Pasdaran Pub.

Bakhtiari, S., & Khubkhahi, Kh. (2011). [Employment and its affecting factors in Iran's informal labor market (1972-2006) (Persian)]. *Journal of Iran Economic Essays, 8*(15), 117-138.

Bradbury, S. L. (2010). An assessment of the Free And Secure Trade (FAST) program along the Canada-US border. *Journal of Transport Policy, 17*, 367-80.

Byrd, E., Bosley, H. & Dronberger, M. (2009). Comparisons of stakeholder perceptions of tourism impacts in rural Eastern North Carolina. *Tourism Management, 30*(5), 693–703. doi: 10.1016/j.tourman.2008.10.021

Centre for Entrepreneurship, SMEs, Local Development and Tourism. (2012). *Promoting growth in all regions: Lessons from across the OECD*. New York: Centre for Entrepreneurship, SMEs, Local Development and Tourism.

Chandoevwit, W., Chalamwong, Y., & Paitoonpong, S. (2004). *Thailand's cross border economy, A case study of Sa Kaeoand Chiang Rai.* Bangkok: Thailand Development Resource Institute.

Colin, C. W. (1998). *Informal employment in the advanced economies: Implications for work and welfare.* London: Routledge.

De Haas, H. (2006). Migration, remittances and regional development in Southern Morocco. *Geoforum, 37*(4), 565-580.

Fan, S., Chan-Kang, C., & Mukherjee, A. (2005). *Rural and urban dynamics and poverty: Evidence from China and India.* Washington, D.C.: International Food Policy Research Institute.

Ghaderi, A. (2012). [*Evaluating the changes of urban land uses with emphasis on the role of border exchanges; Case study of Baneh* (Persian)] (MA thesis). Zanjan: Zanjan university.

Horáková, H. (2010). Transformation of rural communities: Mobility, tourism and identity. *Acta Historica Universitatis Klaipedensis, 20*(4), 1-14.

Hunt, G. L. (1993). Equilibrium and disequilibrium in migration modelling. *Regional Studies, 27*(4), 341–49. doi: 10.1080/00343409312331347605

Statistical Center of Iran. (2011). [*General census of population and housing* (Persian). Tehran: Statistical Center of Iran Publication.

Jafari, A. H., & Hamidi, A. (2015). [The role of border markets in security and smuggling in North Khorasan Province (Persian)]. *Journal of North Khorasan Knowledge police, 2*(5), 95-112.

Kheyroddin R, Razpour M. (2014). [An investigation on informal economy and commercial tourism impacts on physical-spatial evolution of Baneh border region, Kurdistan, Iran; Spatial strategic analysis by multi-scale approach (Persian)]. *Journal of Urban-Regional Studies and Research, 5*(20), 45-66.

Kohnepooshi H., & Aanabestani A. A. (2013a). [Evaluating the relationship between distance from the border and amount of income and employment from smuggling (Case study: Villages of Khav and Myrabad District, Marivan County) (Persian)]. *Urban-Regional Studies And Research (University Of Isfahan), 4*(15), 1-4.

Kohnepushi, S. H., & Jalalian, H. (2013b). [Effects of smuggling on the economic of border villages of Iran case: Khaw and Mirabad District in Marivan (Persian)]. *Geography and Development, 11*(32), 61-74.

Leebouapao, L., Souksavath, P., Sone, P., Darachanthara, S. & Norintha, V. (2004). *Lao PDR's cross border economy: Case study in Dansavanh, Savannakhet and Houaysay/Tonpheung, Bokeo, Lao PDR.* Cambodia: Graphic Roots Co., Ltd.

Lowder, S. K. & Carisma, B. (2011). *Financial resource flows to agriculture. A review of data on government spending, official development assistance and foreign direct investment, ESA Working Paper No. 11-19.* New York: Food and Agriculture Organization.

Mahmoudi, A., Hassanzade, M. (2009). [Estimating the effect of exchanges through border markets on government revenue (Persian)]. Iranian Journal of Trade Studies, 32, 141-182.

Merriman, D. (2003). *Understanding, measure, and combat tobacco smuggling, toolkit No. 7.* New York: World Bank.

Nastaran, M., Rabiei, K., & Abdekhoda, K. (2015). [The analysis of effective factors on centralization of informal employment in the border city of Baneh (Persian)]. *Journal of Urban Studies, 4*(14), 91-101.

Niebuhr, A., & Stiller, S. (2004). *Integration effects in border regions – A survey of economic theory and empirical studies.* Hamburg: Hamburg Institute of International Economics.

Nili, M., & Maleki, M. (2006). [Informal economy: Causes, methods of estimation and its effects on the informal sector (Persian)]. *Journal of Sharif, 22*(36), 45-56.

Rafique, A., Rogaly, B., (2003). Internal seasonal migration, livelihoods and vulnerability in India: A case study. In Siddiqui, T., (Ed.), *Migration and Development: Pro-Poor Policy Choices* (pp. 359-85), Dhaka: University Press Limited.

Roknoddin Eftekhari, A., Papeli Yazdi, M. H., & Abdi, E. (2008). [Assessment of the economic effects of border markets in the development of border areas; Case Study: Sheikh Saleh Border Markets in Salas Babajani City – Kermanshah (Persian)]. *Journal of Geopolitics, 12*, 82-109.

Schneider, F. & Enste, D. H. (2000) Shadow economies: Size, causes, and consequences. *Journal of Economic Literature, XXXVIII,* 77–114.

Sheehan, C. M., & Riosmena, F. (2013). Migration, business formation, and the informal economy in urban Mexico. *Social Science Research, 42*(4), 1092-1108.

Shabby, S. H., & Shayan, H. (2013). [Study on the economic impacts of smuggling on the border towns case study; Marivan, Kurdistan (Persian)]. *Journal of Geographical Sciences; 13*(29), 51-73.

Skeldon, R. (2005). *The migration of villagers to the city and its impact on rural poverty* (Vejdani, H. R., Persian trans).Tehran: Sharif Technical Institute.

Small J., & Witherick, M. (2010). *A modern dictionary of geography.* London: Edward Arnold.

Taherkhani, M. (2000). Recognition of effective factors on Rural Youth Migration (RYM) with emphasis on rural youth migration of Qazvine Province. *Modares Journal, 6*(2), 41-60.

Tanzi, V. (1999). Uses and abuses of estimates of the underground economy. *Economic Journal. 109*(456), 338-40.